Rode Kruis

Terugkoppeling 2017-2021
Nationale Actie “Nederland helpt Sint-Maarten”

SEPTEMBER 2021

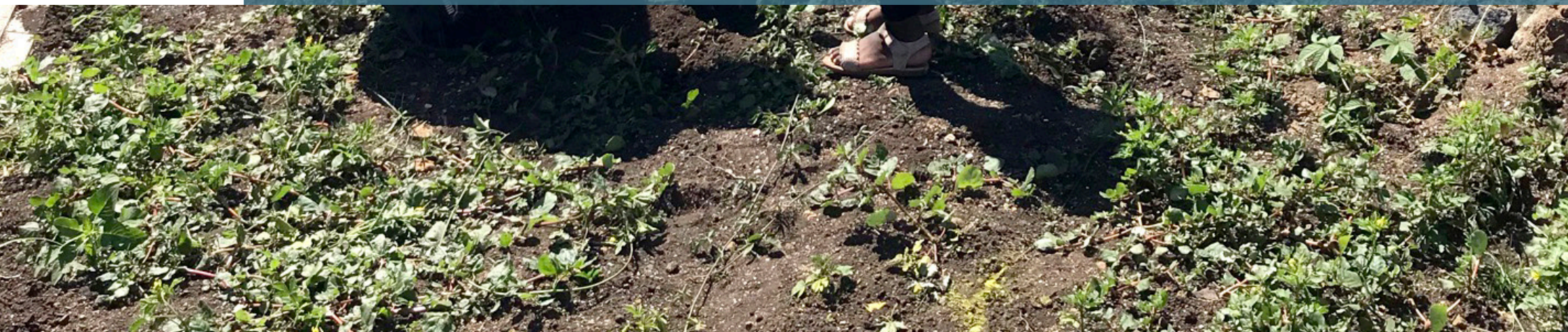

Terugkoppeling 2017 - 2021 Nationale Actie “Nederland helpt Sint-Maarten”

Orkaan Irma heeft in 2017 diepe wonden geslagen bij de Sint-Maartenaren en in de samenleving op het eiland. De ervaring was enorm traumatisch voor mensen. Velen raakten hun thuis kwijt, en hun werk. Ze moesten hun leven weer opbouwen, soms letterlijk vanaf de grond. Het is nu vier jaar geleden dat deze orkaan van de zwaarste categorie over de Cariben raasde. Het grootste gedeelte van ons werk als gevolg van deze orkaan zit er nu op. Maar we gaan door op het eiland om de rampenvoorbereiding te verstevigen en samen met de Sint-Maartenaren te werken aan hun weerbaarheid. Want de vraag is niet óf er een volgende orkaan komt, maar wanneer.

Dit is de laatste rapportage van de Irma-hulpverlening; het is het verhaal van de herstelde daken, uitgedeelde schoolmaaltijden, voedselbonnen en afgeronde beroepscursussen. Maar het is ook het verhaal van rampenoefeningen, het aanleggen van voorraden, uitdelen van rampen-kits en de wijken ingaan om met bewoners te praten over rampenvoorbereidingen. Onze aanwezigheid eindigt hier niet. Het Rode Kruis werkt hard aan de paraatheid op alle zes de Caribische eilanden zodat de bevolking – zo goed als mogelijk – voorbereid is.

Prestatie

COVID-19 veroorzaakte een nieuwe ramp terwijl veel mensen op Sint-Maarten nog in een kwetsbare positie zaten. Het eiland ging in lockdown en wederom kwam de toeristenstroom tot een halt. Er heerste angst en onzekerheid. Onze projecten liepen behoorlijke vertraging op. Toch werden door deze pandemie ook mooie dingen zichtbaar. Zo werd de allereerste noodhulp als gevolg van COVID-19 betaald uit de Irma-fondsen en werkten alle collega’s op het eiland nauw samen om zo alle capaciteit in te kunnen zetten. Vele handen maken licht werk. Een omvangrijk voedselprogramma werd gerund door de afdelingen op Curaçao, Sint-Maarten en Aruba, waar zo’n 20% van de eilandbewoners mee geholpen werden. En ondanks dat dit vanuit een ander project gefinancierd werd, hielp het specifiek op Sint-Maarten enorm dat er al een aantal samenwerkingen was met lokale partners vanuit de Irma-missie. Deze samenwerkingen konden worden uitgebreid voor de COVID-hulp, waarbij de projectmanagers van de Irma-missie een grote rol hebben gespeeld in de opzet van dit grootschalige voedselprogramma op het eiland. Een ongekende prestatie.

Zorgen voor elkaar
De weg is zeker nog lang en hobbelig, maar toch ben ik ongelofelijk trots op de inzet van ons team op Sint-Maarten en de collega’s in Den Haag. Ondanks tegenslagen hebben we het doel om de Sint-Maartenaren te helpen er weer bovenop te komen en hun weerbaarheid te vergroten, nooit uit het oog verloren. Samen met de Sint-Maartenaren en lokale partners zijn we begonnen met het opknappen of creëren van publieke buitenruimtes, om zo meer sociale interactie te realiseren. Mensen zijn kleine bedrijfjes gestart. Popmuziek met tips en informatie over rampenvoorbereiding bereikten duizenden eilandbewoners. Met de hulp van lokale organisaties kijken mensen meer naar elkaar om. Ze zorgen voor elkaar, zodat in tijden van nood niemand er alleen voor staat. Daar kunnen we als Rode Kruis alleen maar trots op zijn.

U toonde destijds grote betrokkenheid met de eilandbewoners en daardoor konden we in 2017 snel in actie komen samen met de autoriteiten en andere organisaties. Hier leest u de resultaten van de afgelopen jaren, wat we geleerd hebben en hoe we nu verder gaan. Het is tijd om mensen zelf aan het woord te laten over hoe ze onze hulp hebben ervaren. Mocht u na het lezen van deze publicatie nog vragen hebben dan kunt u te allen tijde contact met ons opnemen via info@redcross.nl of 070 - 4455678. Wij zijn u blijvend dankbaar voor uw steun en betrokkenheid bij ons werk.

Namens het Nederlandse Rode Kruis,

Marieke van Schaik
Algemeen Directeur

Inhoud

5	**I**	**Overzicht noodhulpfase en eersteherstelprojecten**
9	**II**	**Wederopbouwprojecten**
10		Huizenreparatie
13		Levensonderhoud
17		Rampenrisicovermindering
27		Psychosociale hulp en sociale cohesie
32		Regionale crisisparaatheid & capaciteitsopbouw
37		Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)
39		UNICEF Nederland
42		Waste2Work
45		COVID-19-hulpverlening
49		Overzicht wederopbouwprojecten
52	**III**	**Financiële verantwoording**
54	**IV**	**Uitdagingen en leerpunten**
59	**V**	**Vervolg**
61	**VI**	**Dankwoord**

Rode Kruis

Rode Kruis

I Overzicht noodhulpfase en eersteherstelprojecten

Foto: Dirk-Jan Visser

Noodhulpfase en eersteherstelprojecten

Zoals ook in vorige rapportages geven we voor de volledigheid een overzicht van de noodhulp die het Rode Kruis in de eerste weken na de orkaan bood (van september t/m december 2017). De eerste-herstelprojecten – voedselbonnen en schoolmaaltijden – vonden plaats van december 2017 tot augustus 2018.

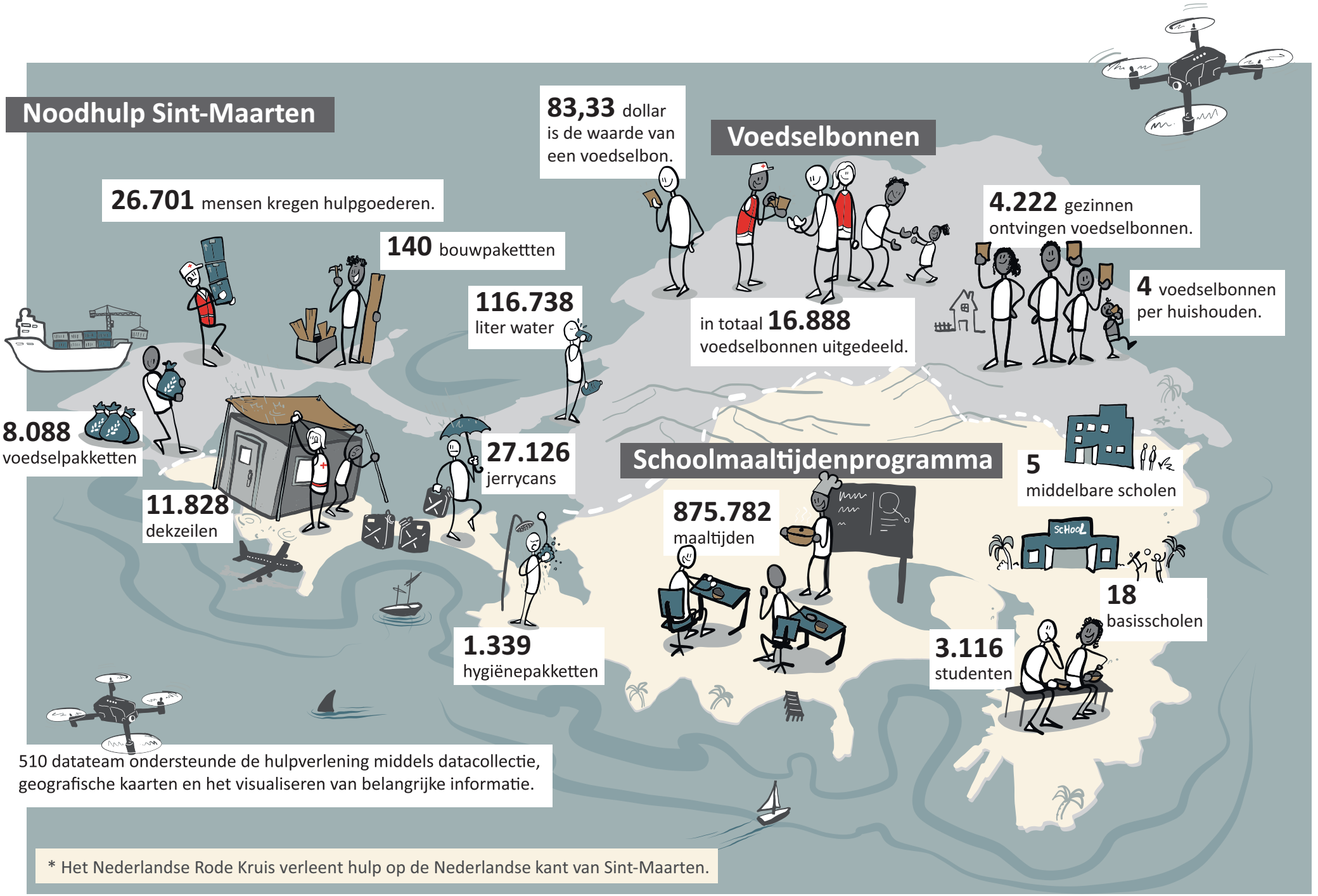
Noodhulp Sint-Maarten
26.701 mensen kregen hulpgoederen.
140 bouwpakettten
116.738 liter water
8.088 voedselpakketten
11.828 dekzeilen
27.126 jerrycans
1.339 hygiënepakketten
83,33 dollar is de waarde van een voedselbon.
Voedselbonnen
in totaal 16.888 voedselbonnen uitgedeeld.
4.222 gezinnen ontvingen voedselbonnen.
4 voedselbonnen per huishouden.
Schoolmaaltijdenprogramma
875.782 maaltijden
5 middelbare scholen
SCHOOL
18 basisscholen
3.116 studenten
510 datateam ondersteunde de hulpverlening middels datacollectie, geografische kaarten en het visualiseren van belangrijke informatie.
* Het Nederlandse Rode Kruis verleent hulp op de Nederlandse kant van Sint-Maarten.

Naast bovenstaande hulpverlening is in de eerste weken na de ramp ook een specialistisch team vanuit Nederland naar het eiland vertrokken om dierbaren die elkaar waren kwijtgeraakt weer met elkaar in contact te brengen. Dit *Restoring Family Links*-team heeft in totaal 103 hulpvragen behandeld.

In de noodhulpfase heeft het Nederlandse Rode Kruis ook bijgedragen aan Rode Kruis-zusterverenigingen in de regio nadat orkaan Irma en vervolgens orkaan Maria ook schade toebrachten aan andere eilanden. Voor deze noodhulp in de regio heeft het Nederlandse Rode Kruis € 500.000 aan de Internationale Federatie (IFRC) toegekend vanuit de *“Nederland helpt Sint-Maarten”*-campagne, specifiek voor de noodhulp in Cuba. De bestedingen hiervan werden door de IFRC en de lokale Rode Kruis-vereniging uitgevoerd.

Naast de noodhulpgoederen die we leverden aan onze zustervereniging het Franse Rode Kruis op Saint-Martin, hebben we ook noodhulpgoederen naar Cuba gestuurd. Voor Cuba gaat het om 4.000 dekzeilen en 400 bouwpakketten (gereedschap) ter waarde van € 57.580.

Orkaan Maria raakte het Caribisch gebied op 19 september 2017, minder dan twee weken na orkaan Irma. Vooral het Bovenwindse eiland Dominica werd hard getroffen. Vanuit de noodhulpvoorraad die werd aangelegd op Sint-Maarten na orkaan Irma leverde het Nederlandse Rode Kruis een aantal goederen aan Dominica: 2.000 dekzeilen, 4.500 jerrycans van 10 liter en 200 bouwpakketten (gereedschap) ter waarde van € 35.315.

Rode Kruis

II Wederopbouwprojecten

Foto: Dirk-Jan Visser

Huizenreparatie

Na de noodhulpfase en eersteherstelprojecten zoals de voedselbonnen en het schoolmaaltijdenprogramma, was het huizenreparatieproject het eerste project van de wederopbouwfase, die in de eerste maanden van 2018 begon. Een project dat moeizaam op gang kwam gezien de beschikbare capaciteit en in aanpak en uitvoering steeds bijgestuurd moest worden op basis van nieuwe inzichten. Met veel verschillende soorten huizen en woonsituaties op het eiland bleef het maatwerk. In alle voorgaande rapportages hebben we een uitgebreide stand van zaken gegeven over het project. Hieronder een overzicht van het project in vogelvlucht.

In de eerste maanden na orkaan Irma voerde het Rode Kruis technische assessments (schade-beoordelingen) uit per hulpvrager. Vervolgens kregen mensen een training; deze bouwworkshops, waarin bouwmethoden worden uitgelegd en hoe je je huis sterker kunt maken, werden in verschillende talen gegeven. 1.719 mensen woonden de workshops bij. Met een gedetailleerde lijst met bouwmaterialen (*‘bill of quantity’*) konden mensen daarna naar een bouwmarkt voor spullen. Wij vergoedden de bouwmarkt voor de geleverde materialen. Mensen werden op deze manier door het Rode Kruis geassisteerd in de vorm van technisch advies, gereedschap en bouwmaterialen, maar bleven zelf de leiding en verantwoordelijkheid over de reparatie houden.

We zagen echter dat mensen vaak toch niet wisten hoe ze de bouwwerkzaamheden aan moesten pakken om een dak steviger of meer orkaanbestendig te maken. Mensen hadden simpelweg de mankracht of de kennis niet. Een inschattingsfout, daarom pasten we onze strategie aan in 2019. In de eerste maanden van dat jaar trok het Rode Kruis actief de wijken in om op zoek te gaan naar mensen die hulp met hun dak het hardst nodig hadden. De criteria om voor ondersteuning vanuit het programma in aanmerking te komen, werden herzien en de mogelijkheden tot extra hulp verruimd. Mensen die hun huizen zelf repareerden of lieten repareren door lokale aannemers werden gemonitord en kregen advies. Maar er waren ook mensen die het om verschillende redenen niet zelf konden doen en geen geld hadden om aannemers in te huren. Voor deze mensen heeft het Rode Kruis in totaal 67 bouwvakkers opgeleid, van wie er 64 werden ingehuurd. Het mes sneed hier aan twee kanten: niet alleen droegen de bouwvakkers bij aan de implementatie van het huizenreparatieproject, ze hadden op deze manier ook een nieuwe inkomstenbron voor het geval er weinig toeristen op Sint-Maarten zijn. Het opleiden van bouwvakkers is een voorbeeld van de holistische aanpak van onze hulpverlening en geeft de relatie aan tussen dit project en het levensonderhoudsproject (zie hoofdstuk ‘Levensonderhoudsproject’).

In totaal hebben 1.039 families een financiële bijdrage of materialen ontvangen en een korte instructie gekregen of workshop gevolgd voor de reparaties van hun daken. Tijdens het laatste monitoring moment waren hiervan 675 huizen gerepareerd, waarvan 185 huishoudens ondersteund werden met materialen en bouwvakkers en de overige 490 huishoudens ondersteund werden met materialen en technisch advies. De focus lag op het steviger terugbouwen van het huis, vooral door reparaties van daken, al betekende dit niet dat alle reparaties de woning per definitie orkaanbestendig maken (zie kadertekst). Ook als de constructie van een huis zelf niet orkaanbestendig was, lag de focus op het bouwen van een beter orkaanbestendig dak.

Zoals ook in de vorige rapportage werd gemeld, heeft het huizenreparatieproject geleid tot het aantrekken van aanvullende financiering van het Sint-Maarten Trust Fund (beheerd door de Wereldbank). Het huizenreparatieproject (dat gefinancierd werd door deze campagne) heeft als hefboom gewerkt naar andere donoren. Hierdoor kon dit project in 2019 verlengd worden waardoor 182 getroffen huishoudens gerepareerde daken hebben en 59 bouwvakkers aan het werk bleven voor langere tijd. De cijfers in deze rapportage betreffen enkel de financiering uit 2017 na de nationale actiedag.

BUILDING BACK BETTER VERSUS ORKAANBESTENDIG BOUWEN

Foto: Dirk-Jan Visser

Sinds 2018 richtte het Rode Kruis zich op het steviger terugbouwen van huizen die orkaanschade hebben opgelopen volgens het principe van *‘building back better’*. We wilden dat daken zo duurzaam mogelijk werden gerepareerd, zodat bij toekomstige orkanen de gevolgen voor de mensen op Sint-Maarten beperkter zijn dan na orkaan Irma. Een huis dat beter bestand is tegen een volgende orkaan is niet per definitie volledig orkaanbestendig. Zo is het bijvoorbeeld door de bestaande constructie van sommige huizen niet altijd mogelijk ervoor te zorgen dat huizen volledig orkaanbestendig worden gerepareerd. Daarnaast is volledige orkaanbestendigheid voor de zwaarste categorie orkanen niet te garanderen. Het Rode Kruis verzorgde alleen ondersteuning bij de reparatie van daken, ramen en deuren. Wanneer een huis zwakkere fundering, muren of verbindingen heeft, kan het dus zijn dat er wel een stevig dak op zit na de reparaties, maar dat het huis alsnog onveilig is om in te verblijven tijdens een volgende orkaan. De bewoners van deze huizen zijn hierover geïnformeerd en hebben het advies gekregen om bij een volgende orkaan naar een opvanglocatie te gaan. De reden dat het Rode Kruis er toch voor koos om ook deze huizen te repareren, was omdat de mensen die hierin wonen vaak het meest kwetsbaar zijn en geen alternatief hebben. Door ook deze huizen te repareren, kunnen zij in ieder geval hun reguliere leven weer oppakken en in een droog huis wonen.

Het was daarnaast voor het Rode Kruis helaas niet mogelijk om huizen volledig terug te bouwen. Dit komt omdat een substantieel deel van de huizen die té beschadigd zijn, op dat moment geen vergunning hadden om hun huis beter terug te bouwen. Die vergunning is niet alleen afhankelijk van de overheid, maar ook van de eigenaren van het stuk grond waar het huis op staat. Landrechten van mensen zonder geldige (verblijfs-)papieren zijn niet vastgelegd, waardoor het lastig is om voor deze groep op korte termijn huizen terug te bouwen. Het kan dus ook voorkomen dat een huis in zodanig slechte staat verkeert, dat alleen het dak repareren geen zin heeft. Voor hen was het helaas niet mogelijk om binnen het huizenreparatieproject ondersteuning te krijgen van het Rode Kruis. Wel is geprobeerd om ze mee te nemen in andere projecten, bijvoorbeeld in het levensonderhoudsproject.

Levensonderhoud

Taart & grootse plannen

“Elke keer als een taart of cake perfect uit de oven komt, geeft dat een kick,” glimlacht de 53-jarige Germaine Brooks uit Belvedère. “Taarten bakken is altijd mijn passie geweest, maar nu weet ik ook hoe ik er een business van kan maken.” Germaine, ook wel “Gigi” genoemd, was één van de deelnemers aan de beroepscursussen die het Rode Kruis aanbood nadat de toeristenindustrie hard geraakt werd door Irma. “Door een nieuwe skill én ondernemersvaardigheden te leren, voelt deze stap in mijn leven echt als het herstel van orkaan Irma,” zegt Gigi.

“De orkaan was het begin van een hele slechte periode, en toen kwam corona,” vertelt Gigi. “Dan begint de zomer en vraag je je af wanneer de volgende orkaan komt. Irma heeft ons heel hard geraakt, ik kon niet vluchten met mijn 21-jarige dochter omdat zij een beperking heeft. De ouderen in de buurt konden ook niet rennen.” Omdat Gigi geen werk meer had, bood een beroepscursus via het Rode Kruis uitkomst. In de beperkte uren die ze als alleenstaande moeder heeft om te werken, kon Gigi overdag een bakkersopleiding doen en in de avonduren de ondernemerscursus. “In maart 2020 begon ik aan de bakkersopleiding, na een lange pauze door COVID ben ik in januari 2021 afgestudeerd van de gevorderde cursus. De docent was geweldig,” lacht Gigi. “Tijdens corona hielden we ons aan de maatregelen en kregen we recepten mee naar huis om te oefenen. Soms kregen we ook cakes mee naar huis, heerlijk! De docent en ik zijn inmiddels vriendinnen geworden.”

Germaine Brooks

Foto: Veerle Meijer

Wanneer Irma Sint-Maarten gehavend en zonder toeristen achterlaat, blijkt hoe kwetsbaar de economische situatie van het eiland daadwerkelijk is. Bijna de gehele werkgelegenheid rust op één sector: het toerisme. Ook tijdens COVID was het wederom de toeristenindustrie die economisch gezien de hardste klappen kreeg. Daarom zette het Rode Kruis in op het diversifiëren van de inkomstenbron van mensen, zodat met name kwetsbare gezinnen economisch minder afhankelijk worden van die ene sector, die zo rampgevoelig is.

Opleiding

Er werden beroepscursussen aangeboden in zes sectoren: de bouw (zie ook 'Huizenreparatieproject'), onderhoud van airconditioning, de maritieme sector, bakkerijcursussen, naaicursussen en schoonheidsdiensten zoals manicure en kapper. Met lokale organisaties en opleidingsinstituten werd een samenwerking opgezet. Tijdens de opleidingen, die aangeboden werden in het Engels en Spaans, kregen de cursisten een dagvergoeding. In totaal hebben 209 mensen deelgenomen aan verschillende cursussen en trainingen, van wie er 185 de beroepscursussen succesvol hebben afgerond. Eind maart 2021 hadden al zeker 70 mensen ons laten weten dat ze een baan of werkzaamheden hadden gevonden in de sector waarin zij een opleiding volgden.

Het opdoen van technische vaardigheden was één onderdeel van het beroepscursus-traject. Deel twee was gericht op het ondersteunen van de deelnemers in het genereren van inkomen uit deze nieuwverworven vaardigheden. Hiervoor waren twee routes mogelijk, enerzijds middels het promoten van banen en koppelen van deelnemers aan potentiële werkgevers. Acht cursisten hebben uiteindelijk stage gelopen bij een bedrijf. Echter, door de corona-uitbraak hadden maar weinig bedrijven interesse om deel te nemen aan het project omdat ze zelf moeite hadden het hoofd boven water te houden. Er was erg weinig werkgelegenheid.

Foto: Dirk-Jan Visser

De andere route, via de ondernemerscursus (50 deelnemers, van wie er 40 geslaagd zijn) en het ondersteunen van het starten van een bedrijfje, was succesvoller. Dit werd door de deelnemers ervaren als een enorme boost in zelfvertrouwen. Ze zagen het als een realistisch alternatief in tijden van werkloosheid en beperkt baanaanbod. Ook Gigi volgde deze ondernemerscursus en stimuleerde jongere meiden om hetzelfde te doen om zo zelfstandiger te worden. Ze haalde de meiden zelfs op en bracht ze weer thuis na de les. “Ik vond het belangrijk ze te overtuigen dat het gaat om het leren van nieuwe vaardigheden en ontmoeten van nieuwe mensen, niet om het geld. Het is een grote tijdsinvestering natuurlijk, maar ik heb ontzettend veel geleerd en de docent moedigde ons enorm aan. Uiteindelijk denk ik wel dat ik die meiden wat wijze levenslessen heb kunnen bijbrengen,” lacht ze.

Geluk

Het traject van ondernemerschap leidde in 36 gevallen tot een levensvatbaar businessplan en een bijbehorende beurs van maximaal 1.000 dollar om middelen te kopen om een eigen bedrijfje te starten. De bouwvakkers kregen bijvoorbeeld in het ondernemerschapstraject gereedschap om zo een eigen bedrijf te kunnen beginnen. Gigi kocht een goede oven om haar taarten in te kunnen bakken en is inmiddels druk met het opzetten van *Gigi’s House of Pancakes.* Daarnaast heeft ze grootse dromen. “Als ik een locatie geregeld heb, wil ik graag mijn dochter meenemen naar deze plek en ook haar een kans geven in het leven. Mensen met een beperking kunnen best werken en deelnemen aan de maatschappij, daar geloof ik in. We moeten ze niet wegstoppen.” Door mensen als Gigi heeft het levensonderhoudsproject – zij het kleinschalig – het gewenste domino-effect; de lokale gemeenschap profiteert op langere termijn van mensen met diverse vaardigheden. “Het voelt geweldig dat ik nu mijn passie kan gaan uitoefenen én mijn gehandicapte dochter hierin kan betrekken”, zegt Gigi. “Je weet nooit óf en wanneer het geluk jouw kant opvalt, maar ik ben een heel dankbaar mens.”

Rampenrisicovermindering

Het heft in eigen handen nemen

“Mensen hebben het vermogen om zich snel aan te passen,” zegt Glen Russell Ellis (55). “Omdat het eiland zoveel orkanen te verduren krijgt, worden mensen op een gegeven moment onverschillig. Ze denken dan, ‘daar heb je er weer één’.” De kracht van orkaan Irma verraste daardoor toch veel eilandbewoners. Veel mensen baden tot God terwijl de daken eraf vlogen en ramen en deuren open zwiepten door de harde wind. Glen, accountant van beroep, meldde zich na de orkaan als vrijwilliger bij het buurtcentrum van zijn woonwijk Dutch Quarter om zich in te zetten voor een betere rampenvoorbereiding. “Nadat het Rode Kruis de wijken in trok en om de tafel ging zitten met de buurtbewoners, voelden mensen zich beter voorbereid op een volgende orkaan,” vertelt Glen. “We kunnen onze eigen buren nu helpen in geval van een noodsituatie, het geeft enorme voldoening dat we zelfredzamer zijn als gemeenschap.”

De gevaarlijke situaties die ontstaan door plaatselijke overstromingen heeft de wijk zelf aangepakt – zij kregen budget van het Rode Kruis – door op bepaalde plekken vangrails naast de weg te plaatsen. “Het proces zelf was heel waardevol,” vertelt Glen, “er werd echt naar ons geluisterd, we konden zelf beslissingen nemen, budgetteren en we leerden elkaar beter kennen door samen na te denken over onze wijk en oplossingen voor de issues aan te dragen.”

Glen Russell Ellis

Foto: Veerle Meijer

Om ervoor te zorgen dat wijken en buurten zélf beter in staat zijn om gevaar en de gevolgen van natuurgeweld op te kunnen vangen, heeft het Rode Kruis de afgelopen jaren een breed palet aan activiteiten op touw gezet. In de wijken Simpson Bay, Dutch Quarter en Cay Bay brachten de buurtbewoners hun kwetsbaarheden en capaciteiten in kaart. Het Rode Kruis begeleidde dit proces met getrainde vrijwilligers. Zo werd gekeken waar bijvoorbeeld ouderen wonen in een wijk, maar ook welke straten telkens onder water komen te staan na hevige regenval. Door middel van het organiseren van een serie bijeenkomsten werden mensen zich steeds meer bewust van de zwaktes én de kracht van hun eigen woongebied en buurtgenoten. Er werden vragen gesteld als: Wat denken jullie dat er gebeurt als er een ramp plaatsvindt? Wat voor soort hulp is dan nodig? Wie zou deze hulp kunnen bieden, is dat de overheid of kan de wijk het (deels) zelf doen?

Fluitje

“In onze wijk waren mensen vooral bezorgd over het regenwater, enerzijds dat het niet wegstroomt en anderzijds dat het gevaar oplevert omdat je niet ziet waar je rijdt als wegen onder water staan,” legt Glen uit. De gevaarlijke situaties die ontstaan door plaatselijke overstromingen heeft de wijk zelf aangepakt – zij kregen budget van het Rode Kruis – door op bepaalde plekken vangrails naast de weg te plaatsen. “Het proces zelf was heel waardevol,” vertelt Glen, “er werd echt naar ons geluisterd, we konden zelf beslissingen nemen, budgetteren en we leerden elkaar beter kennen door samen na te denken over onze wijk en oplossingen voor de issues aan te dragen.” In sommige wijken werd bijvoorbeeld gekozen voor het plaatsen van een container met noodvoorraad, of een waterreservoir zodat men drinkwater heeft direct na een ramp. Daarnaast werden in alle vier de wijken noodpakketten uitgedeeld, met daarin spullen zoals een jerrycan, deken, batterijen, een fluitje, lamp, EHBO-setje en hygiënespullen zoals zeep, maandverband en een tandenborstel. In de zomer van 2021 werden in totaal 1.100 van deze noodpakketten uitgedeeld in verschillende wijken. Ook werden vijf clean ups georganiseerd – gezamenlijke schoonmaak- en opruimacties in de buurt – die resulteerden in 900 kilo opgeruimd afval, met als doel minder schade door rondvliegend puin bij stormachtig weer.

Foto: Veerle Meijer

Tips & informatie

Het voorlichten van mensen is een belangrijke component in vrijwel al onze vormen van hulpverlening. Tijdens de coronapandemie is zoiets heel zichtbaar, maar ook bij rampenrisicovermindering werd ingezet op publieksinformatie als vorm van hulpverlening. Na analyse van de specifieke context op Sint-Maarten en hoe we de doelgroepen het beste konden bereiken, werden buurtevenementen georganiseerd (pre-COVID), popmuziek gemaakt, sociale media, radio en TV ingezet en pamfletten gedrukt. Samen met jonge, opkomende artiesten en lokale producers werden vijf popnummers opgenomen om meer bewustwording te creëren. De teksten – door de artiesten zelf geschreven op basis van eigen ervaringen en de kennis die ze bij het Rode Kruis hadden opgedaan – bevatten informatie over wat te doen als er gevaar dreigt. Deze muziek werd gedraaid op de grootste radiostations, niet alleen op Sint-Maarten, maar ook op Sint-Eustatius, Anguilla en Saba en kunnen ieder orkaanseizoen opnieuw worden ingezet om mensen steeds te wijzen op het belang van een goede voorbereiding.

Om mensen ook ‘offline’ te informeren over hoe zich voor te bereiden op een ramp, werden 18 (orkaanbestendige) informatieborden neergezet in verschillende buurten met praktische informatie zoals de locaties van de noodopvangplekken, nood-telefoonnummers, en een checklist voor een disaster kit en voorbereiding op een komende orkaan of ander natuurgeweld. Buurtbewoners gaan de borden zelf beheren en kunnen deze ook gebruiken om bijvoorbeeld evenementen op aan te kondigen.

SoloKween – Don’t Wait:
https://youtu.be/SOPnCqUU8A8

Emmely – Heartbreak Hurricane:
https://www.youtube.com/watch?v=YzVM0-e7DFU

Norma – Storms of Life:
https://youtu.be/teLAfzYaN-Q

Simple Tune – Stand Tall:
https://youtu.be/kFoGBS-i2oQ

Spinnah – We’ve Been Here Before:
https://youtu.be/xf9RwAJ5hV4

Jong geleerd is oud gedaan

Samen met het ministerie van Onderwijs en de brandweer heeft het Rode Kruis lesmateriaal ontwikkeld voor scholen om kinderen bewuster te maken van hoe ze zich kunnen voorbereiden op een ramp. Leerlingen en docenten zijn tot een handboek gekomen van 44 pagina's over veiligheid en rampenvoorbereiding, er is ook een elektronische docentenhandleiding. Van het handboek worden 6.000 exemplaren uitgedeeld aan basisscholen op Sint-Maarten dit schooljaar (2021 – 2022), worden er 'veiligheidsambassadeurs' benoemd op scholen en wordt deze lesstof opgenomen in het curriculum. Ook zijn er familie-noodplannen opgesteld in verschillende talen (oplage van 5.000), waardoor gezinnen zich kunnen voorbereiden op wat te doen als zich een ramp voordoet.

Een groener Sint-Maarten

Eén van de grootste problemen als gevolg van orkaan Irma, was de voedselvoorziening op het eiland. Omdat alles geïmporteerd moet worden en de bevoorradingsketens via de andere eilanden ook geraakt werden door de orkaan, kwam de toegang tot voedsel in het geding. Maar als mensen weten hoe ze zelf eten kunnen produceren, vergroot dat hun veerkracht en weerbaarheid omdat het de afhankelijkheid van import verkleint.

Zelf eten produceren door planten, bloemen en bomen te planten, stimuleert ook het algehele ecosysteem op het eiland. Door diverse vegetatie en gewassen verbetert de bodemkwaliteit. Een sterke bodem zorgt er op zijn beurt voor dat er minder bodemerosie plaatsvindt en dus minder kans is op *flash floods* (overstromingen die razendsnel opkomen). Deze natuurlijk manieren om de kans op rampen te verminderen, noemen we 'op natuur-gebaseerde oplossingen' in de hulpverlening. In totaal zijn er 93 vrijwilligers aangetrokken en zo'n 1.400 planten en bomen geplant op Sint-Maarten als onderdeel van het rampenrisicovermindering-project.

Foto: Veerle Meijer

Uit eigen (school)tuin

Daarnaast was er het schooltuintjes-initiatief (‘*Kitchen Gardening*’), waarbij op vijf scholen een moestuin of kas werd ingericht. Hiermee konden kinderen en docenten niet alleen hun eigen bomen, planten en groenten kweken, maar ook een bijdrage leveren aan een sterkere bodem. Naast het opstellen van een ‘Handboek voor Schooltuinen’, ontvingen scholen op Sint-Maarten in totaal meer dan 800 planten en andere vegetatie, werden 50 docenten gemobiliseerd en hielpen meer dan 100 leerlingen met het aanleggen van de tuinen of inrichten van de kassen. Sommige scholen zijn inmiddels zelfs begonnen met een schoollunch-programma waarbij gekookt wordt met producten uit eigen tuin!

Foto: Veerle Meijer

“Door een ramp raken veel mensen werkloos, ik zie dit als een potentieel krachtig team van mensen waar je mee kan gaan bouwen. Na een ramp moet je hun expertise en vaardigheden inzetten. Dat laat nou echt de veerkracht van een buurt zien. Met een beetje hulp van het Rode Kruis hebben we enorme voortgang geboekt en kunnen we binnenkort weer open voor het grote publiek.” Denicio straalt, “ik tel mijn zegeningen en ben zeer dankbaar.”

Denicio Wyatt

Foto: Veerle Meijer

Samen leren over landbouw, ecologie en weerbaarheid

“Mensen uit de buurt kunnen naar een demonstratie van een traditionele tuin komen kijken en informatie krijgen over hoe je je eigen tuin kunt beginnen,” vertelt de goedlachse Denicio Wyatt uit de wijk Sint Pieters. Als eigenaar van de Spaceless Gardens – een grote tuin waar diverse groenten, fruit en planten worden verbouwd – probeert Denicio de buurtgenoten te overtuigen van het belang van een groene buurt en de waarde van eigen teelt. “Na Irma was eigenlijk de hele tuin beschadigd. Gelukkig stond de keuken waar alle zaadjes bewaard werden, nog overeind,” zegt Denicio. “We hebben alles opnieuw moeten opbouwen en planten. Irma leerde ons de les dat we weerbaarder moesten zijn én nadenken over de toekomst. Daarom hebben we nu een kas van beton gemaakt waar we bomen en planten veilig kunnen bewaren tijdens een orkaan. Mensen uit de buurt, van verschillende organisaties, studenten en buitenlandse bezoekers kwamen helpen, hartverwarmend. Het laat zien hoe we samen dingen kunnen bereiken, ongeacht de omstandigheden.”

In de *Spaceless Gardens* worden lessen gegeven op het gebied van duurzame agrarische oplossingen, zaadontkieming, soorten aarde, onderhoud en zorg voor planten, en gezonde voeding. Er wordt ook hard gewerkt aan een sterkere lokale gemeenschap. Het Rode Kruis maakte het financieel mogelijk dat 40 mensen werden opgeleid in ecologische rampenrisicovermindering, dat orkaanafval werd opgeruimd, een trap en de hoofdingang werd gerepareerd en dat er een waterreservoir werd gerealiseerd waar ruim 13.000 liter in kan worden bewaard voor in drogere tijden. Ook met andere organisaties wordt gekeken naar meer ‘ecologische weerbaarheid’ waardoor het risico van rampen en de impact verkleind worden. Door het planten van bomen, opruimen van buurten en de eerdergenoemde educatieve projecten. “Maar er wordt bijvoorbeeld ook gekeken naar een waarschuwingssysteem zoals een sirene of SMS-systeem als er gevaar dreigt,” vertelt Denicio, “in samenwerking met andere organisaties wordt gewerkt aan een pilot.”

Foto: Veerle Meijer

De betrokkenheid van een buurt is cruciaal in het succes en de duurzaamheid van de projecten. “Samen een gemeenschap vormen, betekent ook samen de gemeenschap weer opbouwen. Het was zeker een uitdaging, maar we hebben gewerkt aan meer expertise in de gemeenschap door te leren van elkaar en een trainingsprogramma,” aldus Denicio. Het mobiliseren van mensen kun je wel aan hem overlaten.

Geruststellend

Over het algemeen werden alle activiteiten op het gebied van rampenrisicovermindering heel positief ontvangen door de mensen voor wie ze bedoeld waren. “Dat het Rode Kruis vroegtijdig begon met voorbereidingen en het heel praktisch aanpakte, gaf veel voldoening,” zegt Glen, “ik weet nu dat ik er klaar voor ben. Dat is een heel geruststellend en kalmerend idee.” Volgens Glen zie je dat nu ook echt in de wijken zelf terug. “Mensen voelen zich zelfverzekerder omdat ze de verantwoordelijkheid nemen en weten dat ze het aan kunnen. Zelfs tijdens de coronapandemie zag je dat mensen toch meer gerustgesteld waren, ook al is het een heel ander soort ramp dan een orkaan. Mensen lopen weer met een rechte rug en opgeheven hoofd. Tijdens Irma vroegen mensen zich af of ze gestraft werden, of de aarde misschien niet meer van ze hield. Maar het Rode Kruis heeft ons geleerd dat we zélf kunnen voorbereiden, dat we het heft in eigen handen kunnen nemen en capabel zijn om een ramp te doorstaan,” aldus Glen. “Het heeft echt een verandering teweeggebracht.”

Foto: Veerle Meijer

Psychosociale hulp en sociale cohesie

Van de straat, óp het sportveld

“Toegegeven, het is een traag proces,” zegt Rignald Eugenio uit Belvedere, “maar uiteindelijk krijgt onze wijk een prachtig tuinpaviljoen – een *gazebo* – waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en waar leuke evenementen georganiseerd kunnen worden.” De 68-jarige voetbalcoach heeft een sleutelrol in de totstandkoming van deze publieke buitenruimte voor de wijk Belvedere. Publieke ruimtes zijn er nauwelijks op Sint-Maarten en de specifieke bevolkingssamenstelling van het eiland – zeer divers qua taal en etniciteit en constant ‘in beweging’ – maakt dat er weinig sociale cohesie bestaat. Terwijl steun vanuit de gemeenschap juist belangrijk is voor de veerkracht van mensen na een (natuur)ramp. “Nu kunnen we dingen organiseren in de nieuwe *gazebo*,” legt Rignald uit, “zoals een plantenmarkt, filmavonden voor kinderen, barbecues en bijvoorbeeld een fondsenwervende avond.”

Inclusief

Het Rode Kruis zette een aantal jaar geleden in op het versterken van de sociale cohesie *in* de gemeenschap en *tussen* de verschillende gemeenschappen in het zogeheten ‘psychosociale hulp en sociale cohesie’-project. Uit onderzoek blijkt dat wanneer er sterke sociale cohesie is in een wijk en er gebeurt een ramp, dat mensen er dan sneller bovenop komen dan in wijken waar minder sociale cohesie bestaat. Met name voor kwetsbare mensen is het belangrijk dat er mensen in de buurt zijn die zich om hen bekommeren. Als mensen elkaar ondersteunen, voelen ze zich ook weerbaarder en sterker. Het project is ontstaan vanuit de visie dat buurtbewoners zelf hun publieke buitenruimtes creëren; zij kiezen zelf de plek, het doel van de ruimte, het ontwerp en het uiteindelijke gebruik. Plekken waar mensen samen kunnen komen, die gratis zijn, inclusief en weinig onderhoud vergen. Aan dit participerende proces deden ook de wijkraad en bedrijven mee. Zo wordt het gedragen door de mensen in de buurt. Er worden zeven publieke buitenruimtes gecreëerd verspreid over het eiland.

Omdat iedere wijk of gemeenschap andere wensen had, wordt elke buitenruimte dus ook anders van opzet. In Simpson Bay wordt een historisch regenwaterreservoir – *cistern* – gerestaureerd waardoor de buurt een watervoorraad heeft na een ramp. Daar worden ook bankjes en tafeltjes geplaatst. In Cayhill worden sporttoestellen en een nieuwe container geplaatst waar de wijkraad kan vergaderen en buurtbewoners samen kunnen komen. Vergelijkbaar was de behoefte in de wijk Ebenezer waar ook een plek wordt gecreëerd om samen te komen. Hier komt een tuinpaviljoen met daaromheen beplanting, sporttoestellen en speeltoestellen voor kinderen. In Middle Region worden twee terrassen aangelegd, eentje met schaak- en dominotafels en de andere met sporttoestellen. Daaromheen bankjes en bomen en planten. In Suckergarden wordt het tuinpaviljoen dat door orkaan Irma verwoest werd, opnieuw gebouwd en kreeg het aangrenzende basketbalveld een opknapbeurt, inclusief sport- en speeltoestellen. Het gebied rondom een voetbalveld in Cul de Sac wordt aangepakt en opgeknapt met bankjes, planten, een klein speelveldje voor kinderen en sport- en speeltoestellen.

Foto: Veerle Meijer

Psychosociale hulp

In 2019 en 2020 werden psychosociale trainingen voor andere organisaties gehouden, zodat zij in toekomstige rampenhulpverlening ‘psychosociale eerste hulp’ kunnen bieden. Psychologische eerste hulp na een ramp wordt verleend ter preventie van de ontwikkeling van ernstige psychische problemen op de lange termijn. In totaal werden 92 mensen van 16 verschillende lokale organisaties getraind in psychosociale ondersteuning tijdens of na rampsituaties.

Verbinden

In dit project zitten activiteiten die sterk verbonden zijn met bepaalde aspecten van Rampenrisicovermindering (zie ook hoofdstuk ‘Rampenrisicovermindering’). Bij zes locaties voor publieke buitenruimtes is bijvoorbeeld gewerkt aan een lijst van planten en bomen en een kaart van waar ze komen te staan, dit sluit aan bij het *regreening*-project waar gewerkt wordt aan een groener Sint-Maarten. Daarnaast worden de informatieborden met informatie voor rampenvoorbereiding in de wijken Sucker Garden, Ebenezer, Cayhill, Cul de Sac en Belvedere ook gebruikt om lokale evenementen aan te kondigen en zullen ze worden beheerd door mensen uit de buurt. Door de wederopbouwprojecten aan elkaar te verbinden, te laten overlappen én vooral in samenwerking met de wijken op te zetten, ontstaan er duurzamere projecten die mensen zelf voortzetten.

Op een gegeven moment werd Rignald benaderd door het Rode Kruis om een rol te spelen in het ‘psychosociale hulp en sociale cohesie’-project. “Samen met een paar anderen van de voetbalclub zijn we de *linking pin* tussen het Rode Kruis en de buurt,” vertelt Rignald. In eerste instantie werd gekeken naar een toiletgebouwtje en omkleedruimtes, maar het bleek niet mogelijk om aansluiting te maken op het bestaande septic-systeem op die plek. Toen is gezamenlijk besloten om voor een tuinpaviljoen te gaan en zijn de benodigde vergunningen aangevraagd. “Mijn buurtgenoten waren een beetje ongeduldig, maar ik zei ‘maak je geen zorgen en heb geduld, het Rode Kruis is betrouwbaar en zij zijn ook afhankelijk van andere partijen’,” lacht Rignald. “Inmiddels loopt alles goed en worden we middels nieuwsbrieven op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen in alle zeven wijken waar een publieke

Foto: Veerle Meijer

buitenruimte wordt gecreëerd. Nu mensen zien dat er ook écht iets gebeurt, zullen ze mee helpen om het te onderhouden. Ouders en bestuursleden van de Belvedere Voetbalvereniging hebben al bankjes gemaakt met de financiële steun van *SXM* Doet."

Sportvelden

Mensen hebben de neiging om binnen hun eigen 'groep' te blijven en niet te mengen met andere groepen. "Sport is hiervoor heel belangrijk," benadrukt Rignald, "mensen kunnen 'mixen' terwijl ze met een activiteit bezig zijn." Rignald, ook voorzitter van de Raad van Toezicht van het Nationale Sport Instituut (NSI), vertelt dat door orkaan Irma de sportvelden en faciliteiten in hun wijk Belvedere beschadigd waren. "Na de orkaan zijn we de velden gaan opruimen en schoonmaken, zodat mensen weer konden gaan sporten," zegt hij. "Het voetbalveld is klaar, op het basketbal- en honkbalveld moet nog wat gebeuren." Hij zet zich op allerlei manieren in voor sport en voor de jeugd van Belvedere, zo is hij voetbaltrainer en voorzitter van het gemeentebestuur van de Belvedere Voetbalvereniging. In zijn vrije tijd houdt hij de sportvelden schoon en probeert de jeugd van de straat en óp het sportveld te houden.

Groepsgevoel

"Ik zie dat er in onze wijk nu een stapeleffect van ellende is ontstaan, eerst de orkaan en daarna de pandemie. Sommige kinderen worden lui en steeds dikker, ze bewegen nauwelijks meer omdat ze niet konden sporten," vertelt Rignald. Sommige huizen in Belvedere zijn aan de binnenkant nog steeds niet gerepareerd omdat ze structurele schade hebben. "De gezamenlijke ruimte die we straks hebben, zal een fijne plek worden voor mensen om naartoe te komen om stoom af te blazen en met mensen te praten. In de buitenlucht vertoeven en nieuwe vrienden maken in de buurt. Mensen kunnen ook wandelen en oefeningen doen als ze willen. Of gezellig samen barbecueën." Rignald probeert de kinderen die vatbaar zijn om het verkeerde pad op te gaan wat discipline bij te brengen als ze naar de sportvelden komen. "Maar het is een opwaartse strijd," verzucht hij. "Sommige kinderen hebben gedragsproblemen of depressieve gevoelens, dus ik doe mijn best om ze iets bij te brengen, maar het is heel erg moeilijk. Ik zie ze maar een paar uur per week." Er wordt zoveel mogelijk geprobeerd om materialen zoals voetbaltenues, schoenen en bijvoorbeeld water te regelen voor de kinderen die dit niet kunnen betalen.

Foto: Veerle Meijer

Foto: Veerle Meijer

"Mensen hier in de wijk zijn heel blij dat er een *gazebo* komt en een fijne tuin met een omheining," zegt Rignald. "Dit gaat zeker het groepsgevoel verbeteren en samen kunnen we klusjes doen zoals de planten water geven en een hek bouwen zodat de koeien niet op het veld komen of de planten plat trappen of opeten." Zelf steekt hij ook graag de handen uit de mouwen. "Geen woorden, maar daden. Jezelf nuttig maken en je buren helpen, dat geeft een goed gevoel."

Rignald Eugenio

Regionale crisisparaatheid & capaciteitsopbouw

“Niemand zag een pandemie als risico”

“Niemand zag een pandemie als risico,” zegt Jeroen van Keer, verantwoordelijk voor de crisisparaatheid bij de zes overzeese afdelingen van het Nederlandse Rode Kruis. “Maar we zijn met onze neus op de feiten gedrukt.” De voorbereidingen die getroffen werden, gebeurden met het oog op een volgende orkaan. Maar de ramp die voor de deur stond, bleek een pandemie. Op alle zes de eilanden moest tegelijkertijd hulp verleend worden – dat is bij een orkaan meestal niet het geval. “Het staat buiten kijf dat deze viruspandemie catastrofaal was en is voor veel mensen,” zegt Jeroen. “Maar positief was dat de allereerste noodhulp als gevolg van COVID-19 betaald kon worden uit de Irma-fondsen en dat alle collega’s nauw samen werkten om zo alle capaciteit in te kunnen zetten.”

2019

Maar eerst even terug naar de nasleep van Irma, pre-coronatijd. Vanaf juni 2019 werd middels dit programma gewerkt aan het versterken van de zes Rode Kruis-afdelingen op de Caribische eilanden: creëren van noodhulpteams, crisiscoördinatie, uitvoeren van schadebeoordelingen en verdere verduidelijking en uitwerking van de hulpverlenende en auxiliaire rol van het Rode Kruis. Op alle zes de eilanden zijn de uitdagingen en capaciteiten zeer verschillend. Op Sint-Maarten is afstemming geweest met de overheid over rampenhulpverlening, en vrijwilligers en medewerkers van het Rode Kruis hebben in 2019 meegedaan aan de door de overheid georganiseerde HUREX (jaarlijkse orkaanoefening). Er zijn nieuwe vrijwilligers aangenomen en naast EHBO-trainingen hebben coördinatoren workshops gevolgd in crisismanagement.

In september 2019 is er voor elke afdeling een satelliettelefoon aangekocht, om zo een communicatielijn te behouden als de netwerken platliggen. Elk jaar wordt deze getest. In december 2019 vond een zogenoemde *National Intervention Team*-training (NIT) plaats. Deze teams zijn het eerste aanspreekpunt vanuit het Rode Kruis om rampenhulpverlening te coördineren. Vrijwilligers van de afdelingen werden getraind door de Internationale Federatie van het Rode Kruis (IFRC); twee of drie mensen per eiland hebben deze NIT-training voltooid. Een deel van hen heeft ook de geavanceerde *Regional Intervention Team*-training (RIT) gedaan, zij kunnen dus ook regionaal ingezet worden na een ramp, bijvoorbeeld in Suriname of Cuba.

Foto: Dirk-Jan Visser

2020

In januari 2020 was er een rampenmanagement-training op Aruba voor de rampenmanagers en de afdelingsmanagers van alle zes de eilanden. Een training waarbij naar het brede plaatje gekeken wordt van hoe te werk te gaan als er een ramp plaatsvindt. Hoe schrijf je een actieplan met een planning, budget en de risico's? In februari en maart 2020 volgen nog meer trainingen, dit keer in samenwerking met het programma van 'rampenrisicovermindering' (zie ook hoofdstuk Rampenrisicovermindering). Zoals ook al in dat hoofdstuk beschreven werd – specifiek voor Sint-Maarten – brachten buurtbewoners onder begeleiding van getrainde Rode Kruis-vrijwilligers de kwetsbaarheden en capaciteiten van de buurt in kaart. Vrijwilligers gingen de wijken in om te praten met de buurtbewoners. Wat kunnen ze zelf doen in geval van een ramp of wat moet de overheid oppakken; moeten er zandzakken gelegd worden? Moet er geëvacueerd worden? De mensen die getraind werden, kunnen nu deze sessies organiseren in de wijken en ze toepassen op de eilanden. Daarna komt de fase om samen een plan te maken voor rampsituaties.

COVID

Diezelfde maand sloeg corona toe. "Niemand van de deelnemers aan de trainingen had gedacht dat er daadwerkelijk een actieplan geschreven moest worden," zegt Jeroen, "en dat voor alle eilanden tegelijk." Veel eilanden ging in *lockdown* en de toeristenstroom kwam daardoor tot een halt. Er heerste angst en onzekerheid. Door een grote bijdrage van het Nederlandse ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) werd in korte tijd een enorm voedselprogramma op touw gezet door drie afdelingen van het Nederlandse Rode Kruis op Curaçao, Sint-Maarten en Aruba. "Ondanks dat dit vanuit een ander project gefinancierd werd, hielp het specifiek op Sint-Maarten enorm dat er al een aantal samenwerkingen was met lokale partners vanuit de Irma-missie," aldus Jeroen. "Deze samenwerkingen konden worden uitgebreid voor de COVID-hulp. De projectmanagers van de Irma-missie hebben een grote rol gespeeld in de opzet van dit grootschalige voedselprogramma op het eiland. Een ongekende prestatie." (zie ook hoofdstuk 'COVID-19-hulpverlening')

Foto: Dirk-Jan Visser

Samen met het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) werden in april en mei 2020 de zogenoemde *'Safer Access'*-trainingen gedaan met de zes overzeese afdelingen. In deze officiële ICRC-training komen onder andere het embleem en de grondbeginselen uitgebreid aan de orde, zodat de Rode Kruis-medewerkers en vrijwilligers hun werk beter kunnen uitleggen in de wijken waar ze werken. Vanaf september 2020 werden er weer crisisparaatheidsactiviteiten opgepakt. Dit keer in de vorm van online trainingen. Een *contingency planning*-workshop bestond uit het maken van een *roadmap* om tot een rampenplan te komen. "Er liggen inmiddels geupdatet plannen voor de eilanden, maar het proces is daarmee nog niet afgerond," legt Jeroen uit. "De trainingen zijn allemaal stappen in het komen tot een nieuw plan, en dit moet zelf gedragen worden door de afdelingen. Zo moet bijvoorbeeld de auxiliaire rol van het Rode Kruis per eiland besproken worden met de lokale overheden. Dit is in de meeste gevallen nog niet geformaliseerd."

Een andere belangrijke voorbereiding die werd getroffen, was het klaarzetten van noodvoorraden. Verspreid over de zes eilanden staan voor zo'n 1.500 families pakketten klaar met daarin onder andere dekzeilen, jerrycans, chlorinetabletten, matjes, hygiënesets en keukensets – ook wel *non food items* (NFI's) genoemd. Dit is verdeeld naar rato van de bevolkingsgrootte, dus het grootste deel staat op Curaçao en de kleinste voorraad op Saba. Deze voorraad wordt als eerste aangesproken in geval van een nieuwe ramp. Er staat ook nog een grote noodvoorraad in Panama klaar. Deze is gefinancierd vanuit andere fondsen.

Naast NFI's zijn er andere spullen aangeschaft om aan rampenhulpverlening te kunnen doen. Denk daarbij aan kruiwagens en scheppen om wegen vrij te kunnen maken en beschermingsmiddelen voor COVID-19-hulp. "We weten wel ongeveer wat de risico's zijn per eiland en op basis van dat plaatje worden nu spullen aangekocht," legt Jeroen uit. "We weten alleen niet wat de capaciteit per buurt is, zoals het aantal fluorescerende vesten, oorbescherming en kettingzagen." Ook de magazijncapaciteiten worden verhoogd, dat wil zeggen dat de bestaande magazijnen verbeterd worden of nieuwe containers aangeschaft worden die bijvoorbeeld aangepast zijn aan het klimaat.

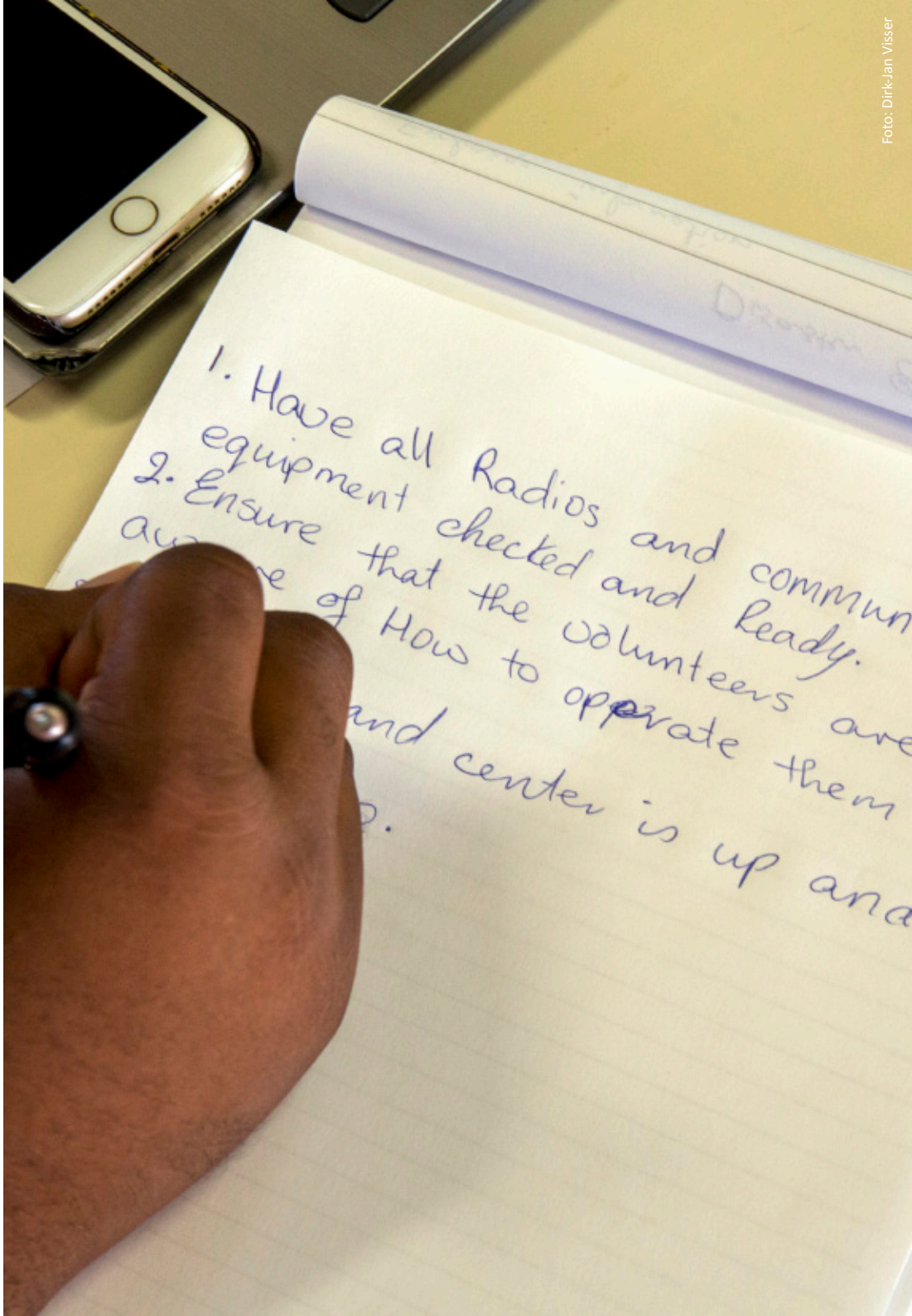

Foto: Dirk-Jan Visser

2021

In mei dit jaar werd een communicatietraining gegeven om goed te leren werken met radiocommunicatie. Alle eilanden kunnen via deze tetra-radio's met elkaar bellen. De trainingen die door COVID zijn uitgesteld, worden hervat zodra het weer kan, dit is bijvoorbeeld de Psychosociale Eerste Hulp-training. Zodat de mentale gezondheid niet uit het oog wordt verloren in rampsituaties. "Vanaf september 2021 komt er een nieuw programma en worden bijvoorbeeld cash-trainingen gegeven in samenwerking met het Spaanse Rode Kruis," aldus Jeroen. "Het is belangrijk dat mensen ook formeel opgeleid zijn. Daarnaast gaan we door met de rampenplannen formaliseren, dit proces gaat voorlopig door. Maar over het algemeen zijn onze collega's nu beter voorbereid dan twee jaar geleden," besluit Jeroen.

"Er zijn voorraden, ze hebben gedegen trainingen gehad. Er zijn grote stappen gezet."

- Jeroen van Keer

Foto: Dirk-Jan Visser

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

VNG International heeft zich de afgelopen jaren ingezet voor een veerkrachtiger Sint-Maarten, zodat het eiland beter om kan gaan met mogelijk toekomstige rampen. Hierbij werd de overheid van Sint-Maarten ondersteund om beter uitgerust te zijn in afwachting van en tijdens een ramp, en zodat ze de lokale gemeenschap de veiligheid en hulp kunnen bieden die nodig is. Dit gebeurde door de crisisstructuur van het overheidsapparaat tegen het licht te houden en hier samen met de overheid van Sint-Maarten verbeteringen in aan te brengen – om duidelijkheid in mandaten te verkrijgen en onderlinge verhoudingen tussen ministeries en agentschappen te verduidelijken. Een belangrijk onderdeel van het project was ook de ondersteuning in het *‘building back better’*-initiatief om duurzamer en veiliger terug te bouwen. Zo is er bijgedragen aan een verbeterde en strengere bouwregelgeving en werd op Saba een aantal wederopbouwprojecten ondersteund.

Er zijn verschillende workshops georganiseerd met het doel het verbeteren van het algehele rampenplan, alle 10 sectorale deelplannen binnen deze crisisstructuur (*Emergency Support Functions* genaamd, of ESF) en de aanwezige nationale rampenwetgeving. De 10 deelplannen zijn samen met de overheid van Sint-Maarten aangescherpt en in gebruik genomen door de verantwoordelijke ministeries. In november 2020 werd nog een hybride crisismanagement-training georganiseerd voor alle ESF-groepsleden met in januari 2021 een vervolgtraining. Op aanvraag van de deelnemers werd nog een uitgebreide case study uitgewerkt en geoefend.

Zowel in 2018 als in 2019 heeft het VNG-programma een belangrijke bijdrage geleverd aan de jaarlijkse orkaanoefening ('HUREX') op Sint-Maarten. De oefening liet zien dat de overheid en noodhulpinstanties enorme vooruitgang hebben geboekt in rampenmanagement sinds orkaan Irma het eiland raakte in 2017. Als afsluitende activiteit heeft VNG ook ondersteuning geboden aan de HUREX van juni 2021, waar zo'n 70 overheidsfunctionarissen, inclusief de brandweer, ambulancediensten en de politie aan deelnamen. Dit jaar vond eveneens een crisisinformatiemanagement-training plaats om zo de interne informatievoorziening in een crisisorganisatie te optimaliseren.

Een andere, belangrijke component in de projecten voor rampenvoorbereiding en crisisparaatheid is mentale gezondheid en psychosociale ondersteuning. Hiervoor is een protocol opgesteld voor onder andere het ministerie van publieke gezondheid, sociale ontwikkeling en arbeid. Bij de oefening van dit protocol was het Rode Kruis aanwezig. Ook zijn er trainingsmaterialen verstrekt over psychosociale ondersteuning en informatiematerialen over gezondheidsmaatregelen en de vaccinatiecampagne van COVID-19.

Afgelopen jaren zijn de leden van de Ministerraad getraind in hun rol in rampenmanagement. Daarnaast werden meer dan 100 overheidsfunctionarissen getraind in rampenmanagement en paraatheid. De samenwerking tussen het Rode Kruis en VNG richtte zich met name op activiteiten op het gebied van crisisparaatheid en het bij elkaar komen van drie partijen (lokale gemeenschap, overheid en Rode Kruis). Daarnaast maakt het Rode Kruis als ondersteunende organisatie onderdeel uit van een deel van de rampenplannen. VNG heeft in totaal 10 crisismanagementplannen opgesteld.

Foto: Veerle Meijer

UNICEF Nederland

UNICEF Nederland heeft de afgelopen jaren bijgedragen aan het versterken van de lokale capaciteit voor rampenvoorbereiding en psychosociale steun voor kinderen op Sint-Maarten na rampen. Met financiering van het Rode Kruis heeft UNICEF Nederland er onder andere voor gezorgd dat de onderwijssector op Sint-Maarten beter voorbereid is op rampen, niet alleen op orkanen, maar ook bijvoorbeeld op overstromingen en grote branden. Naast activiteiten voor en door kinderen, werd er tevens op beleidsniveau ondersteund en ingezet op pleitbezorging. Alle activiteiten met financiering van het Rode Kruis zijn eind 2019 afgerond.

Photo courtesy of UNICEF NL - by Adam Watkins/Chizzilala

In totaal hebben 24 scholen op Sint-Maarten een zogenoemd Veiligheids- en Crisisteam (*‘Safety and Emergency Team’*) en een veiligheidsplan per school volgens vernieuwde veiligheidsrichtlijnen. Ook kregen zo’n 10.000 kinderen voorlichting over plunderen en omgaan met afval (*“Too cool to Loot/Litter”*-campagne), om zo de dialoog hierover te stimuleren en kinderen bewust te maken van deze onderwerpen. Honderden kinderen en ouders hebben daarnaast informatie ontvangen over het voorbereiden op een orkaan. Kinderen zijn actief betrokken en gevraagd te participeren in deze activiteiten rond de anti-plundercampagne en orkaanvoorbereiding, er vonden gastlessen op scholen plaats, workshops, discussies, een ontwerp- en tekenwedstrijd en een videowedstrijd. Via sociale media werd de boodschap verspreid. Ook werd er een jeugddebat georganiseerd.

Zo’n 150 professionals die met kinderen werken (voornamelijk in de onderwijssector) werden getraind in de *‘Return to Happiness’*-methode, die psychosociale steun biedt. De 120 ‘Return to Happiness’-pakketten (kisten met materialen zoals handpoppen en muziekinstrumenten) werden deels gebruikt en deels onder scholen verdeeld om te kunnen gebruiken bij een volgende ramp.

Naast het werken met kinderen en leraren op scholen, heeft UNICEF Nederland met succes gelobbyd bij de overheid en buurtgemeenschappen om meer zichtbaarheid te creëren voor de noden en rechten van kinderen. Dit heeft onder andere de allocatie van het Trustfund ten behoeve van kinderen en jongvolwassenen op een positieve manier beïnvloed. Door de zichtbare verbeteringen voor kinderen, zowel door directe hulp aan kinderen als op beleidsniveau, is een toezegging gedaan voor voortzetting van dit werk. UNICEF Nederland heeft daarnaast de capaciteit van de overheid ondersteund door een educatiespecialist uit te zenden die ambtenaren in de relevante ministeries geholpen heeft met dagelijkse werkzaamheden op gebied van beleidsvorming en implementatie in relatie tot rampenvoorbereiding.

Tijdens de driedaagse training in 2018 over de ‘Minimale Standaarden voor Kinderbescherming in noodsituaties’ (ontwikkeld door de Wereldwijde Alliantie voor Kinderbescherming in Noodsituaties) zijn actieplannen opgesteld. Samen met de vervolgcursus in 2019 is beter uitgelicht wie de actoren zijn als het gaat om de veiligheid van kinderen tijdens rampen. Tevens werd er een rampenoefening gedaan om deze plannen te testen en aan te scherpen. Een aantal sleutelfiguren op gebied van kinderbescherming van de zes overzeese eilanden werkt aan een protocol voor de evacuatie van kinderen tussen de eilanden tijdens een ramp, om zo de risico’s voor kinderen te beperken.

UNICEF Nederland heeft in kaart gebracht welke capaciteit er is op gebied van kinderbescherming en welke naschoolse programma’s er zijn. Ook is er een begin gemaakt met het verbeteren van het systeem omtrent kinderbescherming, zoals het rapportage-mechanisme voor kindermisbruik. In samenwerking met de Voogdijraad Sint-Maarten werd het rampenplan voor deze instantie ontwikkeld en werden folders gemaakt met informatie over kindermisbruik, onder¬steuning voor kinderen, adoptie en ouderlijk gezag.

Alle activiteiten van UNICEF Nederland zijn uitgevoerd in samenwerking met de overheid van Sint-Maarten, in het bijzonder met het ministerie van Onderwijs, Cultuur, Jeugd en Sport, het ministerie van Justitie en het ministerie van Volksgezondheid, Sociale Zaken en Arbeid.

Waste2Work

Waste2Work, een initiatief van Open House en het Rode Kruis, is geboren uit het idee dat er waarde zit in afval. Dat lokale uitdagingen verbonden kunnen worden aan internationale oplossingen door middel van innovatie. Het vertrekpunt van Waste-2Work was om ondernemers en eigenlijk alle mensen met goede ideeën voor het hergebruiken van afval, te stimuleren. Zo worden niet alleen circulaire oplossingen en het hergebruiken van materialen bevorderd, maar ook ondernemerschap gepro-moot. Dat afval een groot probleem is op het eiland is algemeen bekend. Er is te weinig recyclingcapaciteit, de enige vuilnisbelt op Pond Island heeft niet voldoende capaciteit en vormt bovendien, doordat het regelmatig brandt en smeult, een ge-zondheidsrisico voor de eilandbewoners. Waste2Work probeerde afval om te zetten in waarde en zo het afval van de afvalberg te redden.

Foto: Dirk-Jan Visser

Er werd een eigen *Upcycle Center* gecreëerd: een werkplaats waar afvalhout werd omgezet in tuinmeubilair en decoraties, zoals bijvoorbeeld lampen. In een workshopsetting werden jongvolwassenen getraind in het maken van meubels. In totaal zijn er in het *Upcycle Center* vier trainingssessies georganiseerd met in totaal 22 trainees die een dagvergoeding ontvingen, er was hier ook een samenwerking met het ‘Levensonderhoudsproject’ van het Rode Kruis. Ruim 9.000 kilo afvalmateriaal werd omgezet in nieuwe producten. Er werden 1.257 producten verkocht – met een opbrengst van ruim 35.000 dollar. Waste2Work werkte ook samen met het ‘Huizenreparatieproject’ om afvalhout van de dakreparaties te hergebruiken in het *Upcycle Center.*

Verduurzamen

Ook werd het *Green Initiatives* platform opgericht door Waste2Work, waar organisaties en bedrijven die het eiland willen verduurzamen samen konden komen. Zoals organisaties die werken met composten, elektrisch vervoer, tweedehandskleding en een voedselbank-achtige organisatie die overtollig voedsel van supermarkten en restaurants verzamelt om maaltijden te koken voor de allerarmsten. Het doel van het platform was een samenwerking van deze organisaties om de milieuproblemen op het eiland te bespreken en wellicht samen tot oplossingen te komen om te verduurzamen. Uiteindelijk werden 14 meetings georganiseerd en namen 28 organisaties deel aan het platform. Het belangrijkste resultaat was een gezamenlijke petitie voor een ban op plastics voor eenmalig gebruik en styrofoam.

Om de bewustwording van recyclen (hergebruiken), upcyclen (waarde toevoegen), duurzaamheid en innovatie te vergroten op Sint-Maarten, hield Waste2Work workshops. Zo’n 330 deelnemers namen deel aan deze workshops. Ook was Waste2Work aanwezig op vijf grote evenementen, zoals de Heineken Regatta, SMILE en SMART, met een stand op een prominente plek, en hebben ze een opdracht voor het vliegveld gedaan. Zo’n 25 vrijwilligers hebben zich ingezet voor Waste2Work in de afgelopen jaren.

De mensen die het innovatieve Waste2Work hebben waargemaakt, waren heel ambitieus. *‘Learning by doing’* was het motto van Waste2Work. Als ze zagen dat dingen niet werkten of eigenlijk niet mogelijk waren, werd snel geschakeld om te zorgen dat het wel kon gebeuren. Dat is hoe het in de festivalindustrie werkt en wat de kracht van Waste2Work was: bottom-up werken. De humanitaire sector en de festivalindustrie kunnen in dit opzicht veel van elkaar leren.

Kinderschoenen

Het roer werd dus een paar keer flink omgegooid bij Waste2Work, maar het bleek erg moeilijk om een verankerde positie op het eiland te realiseren en financieel onafhankelijk te worden. Ook stond de kennis over duurzaamheid, innovatie en oplossingen voor afvalvraagstukken nog in de kinderschoenen op Sint-Maarten. De coronacrisis heeft er uiteindelijk voor gezorgd dat de ambitieuze plannen van Waste2Work niet helemaal uitgewerkt konden worden, maar gelukkig blijft het gedachtegoed van de initiatiefnemers voortleven bij andere organisaties binnen *‘Green Initiatives’*. Net als binnen onze rampenrisicovermindering-projecten waar gewerkt wordt aan een groener eiland, is een duidelijke bijdrage geleverd aan een duurzamer Sint-Maarten.

Waste2Work kwam voort uit het samenwerkingsverband “Startup Solutions voor SXM”, waar niet alleen het Nederlandse Rode Kruis en Open House deel van uitmaakten, maar waarin ook Startupdelta, de gemeente Den Haag en ministeries van Defensie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties samenwerkingspartners waren.

COVID-19-hulpverlening

Warme maaltijd

“Dat mensen in Nederland destijds gedoneerd hebben omdat ze om ons geven, dat raakt me,” zegt de 59-jarige Cimmaron Marlin. Cimmaron heeft geen vaste verblijfplaats maar bevindt zich meestal in Philipsburg. Toen COVID-19 ook Sint-Maarten bereikte, heeft het Rode Kruis direct een voedselhulpprogramma opgezet voor dakloze en kwetsbare mensen, waarvan de eerste hulp betaald werd uit het orkaan Irma-fonds. Cimmaron is van begin tot eind betrokken geweest bij deze hulpactiviteit als ‘spin in het web’. “Het was een collaboratief proces,” vertelt hij. “Ik kom regelmatig op het Rode Kruis-kantoor om boeken te lezen en te lenen om voor te lezen aan kinderen in de buurt. De medewerkers vroegen mijn assistentie voor deze specifieke hulp. Ik gaf feedback op het plan en ging met ze mee op pad. Het is makkelijk om zo’n project te onderschatten, maar wanneer je daadwerkelijk warme, kant-en-klare maaltijden naar dakloze mensen gaat brengen, merk je pas hoe gecompliceerd het eigenlijk is.”

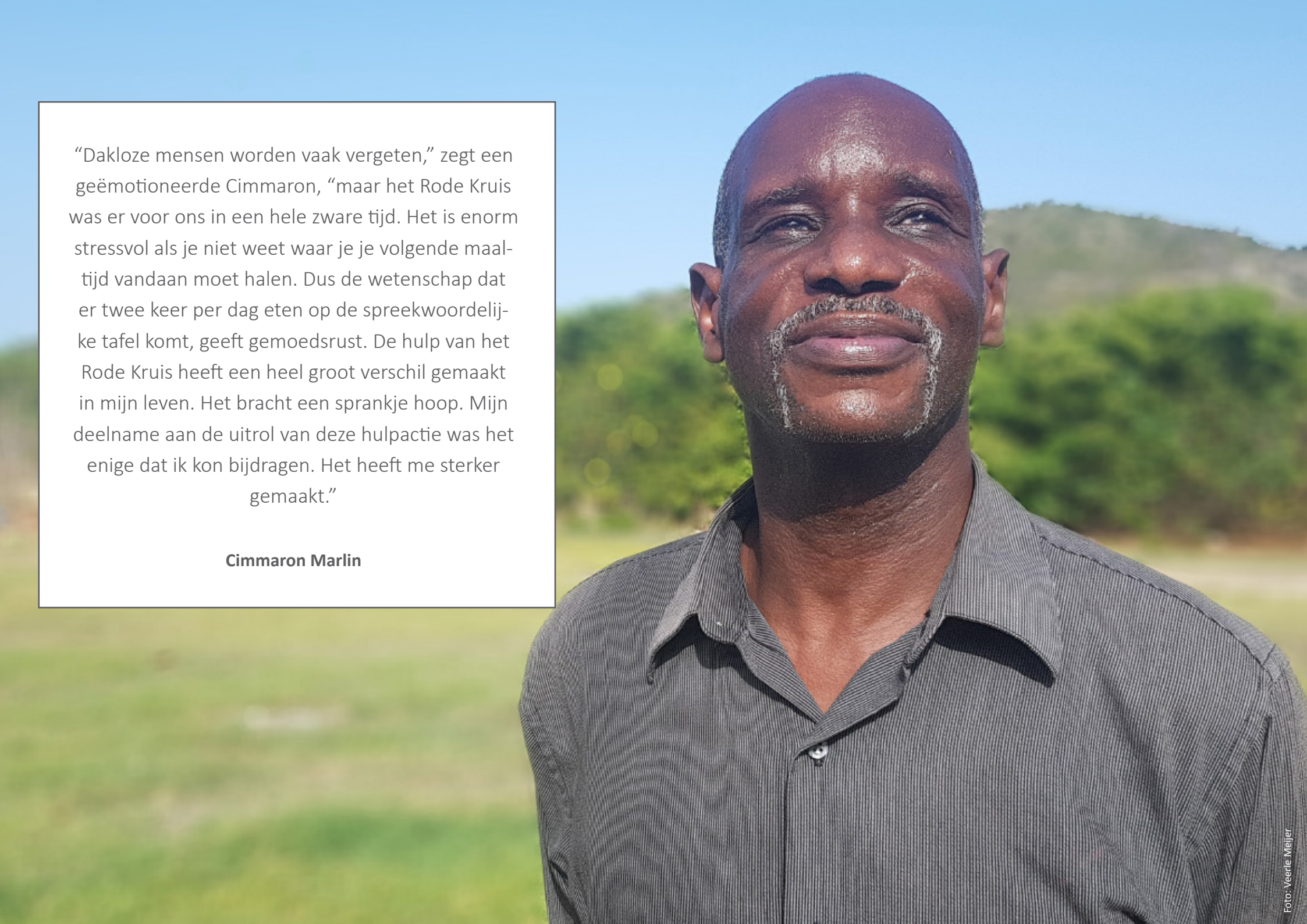

“Dakloze mensen worden vaak vergeten,” zegt een geëmotioneerde Cimmaron, “maar het Rode Kruis was er voor ons in een hele zware tijd. Het is enorm stressvol als je niet weet waar je je volgende maaltijd vandaan moet halen. Dus de wetenschap dat er twee keer per dag eten op de spreekwoordelijke tafel komt, geeft gemoedsrust. De hulp van het Rode Kruis heeft een heel groot verschil gemaakt in mijn leven. Het bracht een sprankje hoop. Mijn deelname aan de uitrol van deze hulpactie was het enige dat ik kon bijdragen. Het heeft me sterker gemaakt.”

Cimmaron Marlin

Foto: Veerle Meijer

Een klein deel van de orkaan Irma-fondsen (30.000 euro, zie hoofdstuk ‘Financiële verantwoording’) werd in maart 2020 ingezet om snel hulp te kunnen bieden aan mensen die (opnieuw) in nood kwamen door de coronapandemie. De gehele COVID-19-hulpverlening, die wordt gefinancierd uit andere bronnen, liep tot mei 2021 parallel aan de wederopbouw na orkaan Irma en heeft kunnen profiteren van de aanwezige capaciteit van de Irma-hulpverlening. De projectmanagers van de Irma-missie hebben namelijk een grote rol gespeeld in de opzet van een grootschalig voedselprogramma (gefinancierd door het Nederlandse ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)). Van het deel van de financiering uit de Irma-fondsen zijn in die eerste fase van COVID-hulp in totaal 1.921 warme en koude maaltijden aan daklozen en kwetsbare mensen verstrekt. Daarnaast ontvingen 24 kwetsbare mensen voedsel en hygiëne-artikelen. Ook werd er een uitgebreide bewustwordingscampagne over het nieuwe coronavirus gevoerd via Facebook, radio en de website.

Wanhopig

“We zijn begonnen met de wijken waar de meeste dakloze mensen verbleven, zo konden we een inschatting maken van hoeveel mensen wellicht een maaltijd nodig hadden,” zegt Cimmaron. “Het bleek dat velen die we spraken in een vreselijke situatie zaten. Sommige mensen hadden nog wel een huis, maar daar zat geen dak meer op. Veel van de dakloze mensen voelden zich depressief en wanhopig, ze hadden dringend hulp nodig.” Door de samenwerking met het Rode Kruis zag Cimmaron het grotere plaatje van de problemen op het eiland. Er is weinig data beschikbaar over bijvoorbeeld het aantal ongedocumenteerden en dakloze mensen. De economische gevolgen van COVID hebben de problemen van armoede en dakloosheid verergerd en er is maar een beperkt sociaal vangnet. De sluiting van gaarkeukens, restaurants en afhaaltoko’s tijdens de *lockdown* en de coronamaatregel om zoveel mogelijk thuis te blijven, hebben groot effect gehad op het overlevingsmechanisme van dak- en thuisloze mensen. De mogelijkheden om voedsel te vergaren werden beperkt.

Foto: Arie Kievit

Daarnaast zijn dakloze mensen op Sint-Maarten constant in beweging, maar zonder collectieve ontmoetingsplekken. Ze brengen de nachten individueel door op plekken versnipperd over het eiland. “Ik wist waar we de mensen die dakloos waren, konden vinden en sprak één op één met hen om uit te leggen dat we maaltijden gingen uitdelen,” legt Cimmaron uit. “Het is belangrijk om vertrouwen op te bouwen met de mensen die hulp nodig hebben. Ze moeten zich comfortabel voelen met het ontvangen van voedsel. Ik kende veel mensen al en had een vertrouwensband met ze omdat ik, net als zij, dakloos ben.”

De voedselhulp aan kwetsbare mensen is het begin geweest van een grootschalig voedselprogramma (gefinancierd door het Nederlandse ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) waarbij gebruik is gemaakt van deze aanpak en tevens bovengenoemde doelgroep langere tijd werd ondersteund.

Er is een ‘Nationaal Actieplan COVID-19’, dat op 6 mei 2020 gelanceerd werd, inclusief ondersteuning voor de overzeese afdelingen. De verantwoording van middelen via het Nationale Actieplan COVID-19 en andere COVID-19-hulpverlening is niet gereflecteerd in dit (financiële) overzicht.

Foto: Sint-Maarten-afdeling NRK

Overzicht wederopbouwprojecten

Wederopbouw Sint-Maarten

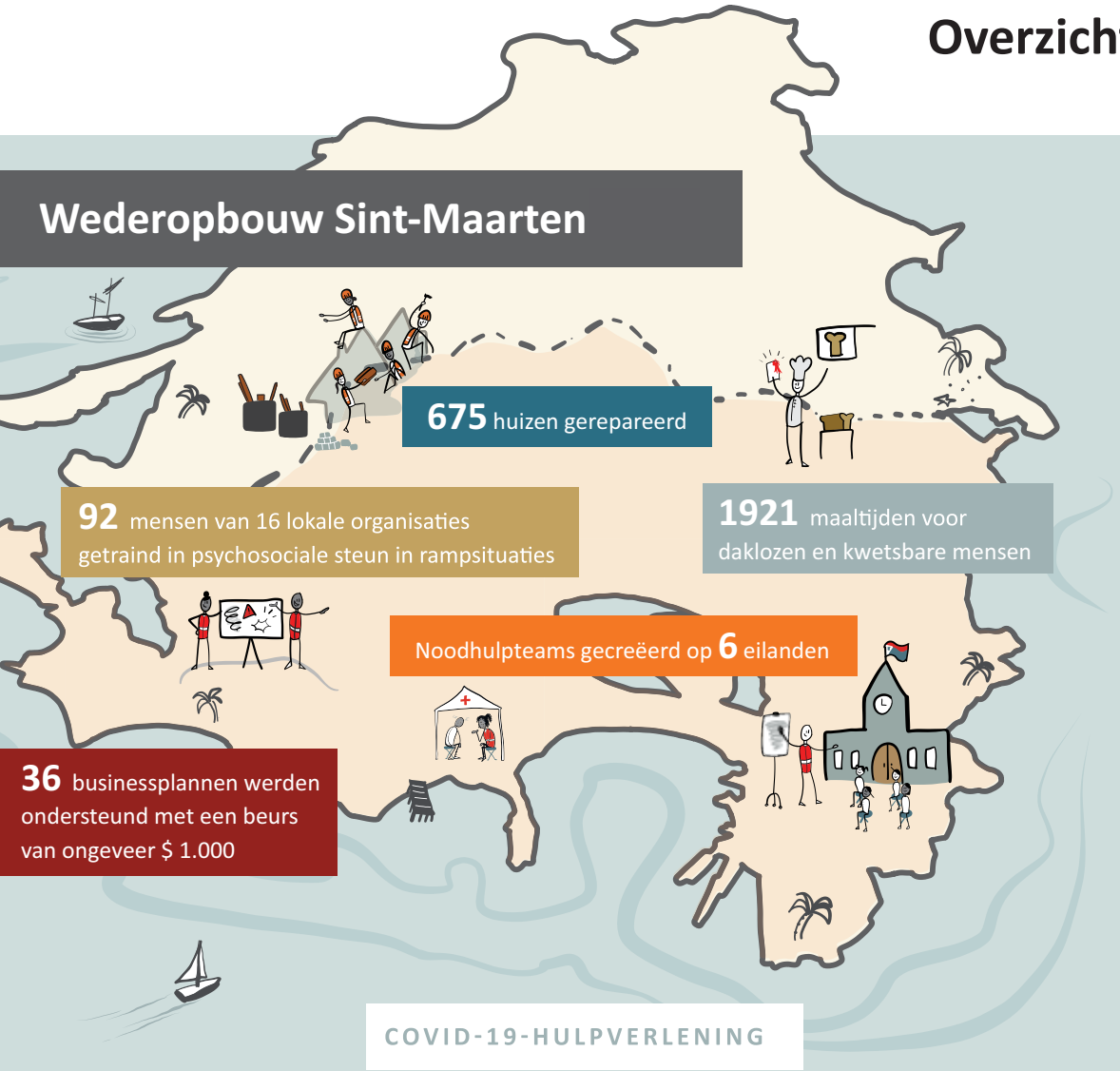

HUIZENREPARATIE

- **185** reparaties door bouwteams uitgevoerd
- **1.719** mensen woonden bouwworkshops bij
- **67** bouwvakkers opgeleid, **64** bouwvakkers ingehuurd
- **1.039** huishoudens ontvingen materialen

LEVENSONDERHOUD

- **209** mensen volgden een beroepscursus
- **50** mensen namen deel aan ondernemerscursus

PSYCHOSOCIALE ONDERSTEUNING EN SOCIALE COHESIE

- **7** publieke buitenruimtes worden gecreëerd samen met de buurt

REGIONALE CRISISPARAATHEID & CAPACITEITSOPBOUW

- **6** satelliettelefoons voor de Caribische eilanden, inclusief communicatietraining
- Noodhulp- en rampenmanagementtrainingen
- Klaarzetten van noodvoorraden voor **1.500** families op de **6** eilanden
- Verbeteren en bouwen magazijnen voor de noodvoorraad

COVID-19-HULPVERLENING

- Bewustwordingscampagne via Facebook, radio, website
- 24 kwetsbare mensen ontvingen voedsel en hygiëneproducten

Rode Kruis

Wederopbouw Sint-Maarten

RAMPENRISICOVERMINDERING

- Sessies met mensen uit de buurt over kwetsbaarheden & capaciteiten
- Voorlichting via sociale media, radio, TV en **5** popnummers geproduceerd
- Handboek over veiligheid opgesteld voor scholen, **6.000** uitgedeeld
- 'Handboek voor Schooltuinen' opgesteld
- Scholen op Sint-Maarten ontvingen in totaal meer dan **800** planten en andere vegetatie
- **50** docenten gemobiliseerd en meer dan **100** leerlingen hielpen met aanleggen van tuinen of inrichten van de kassen

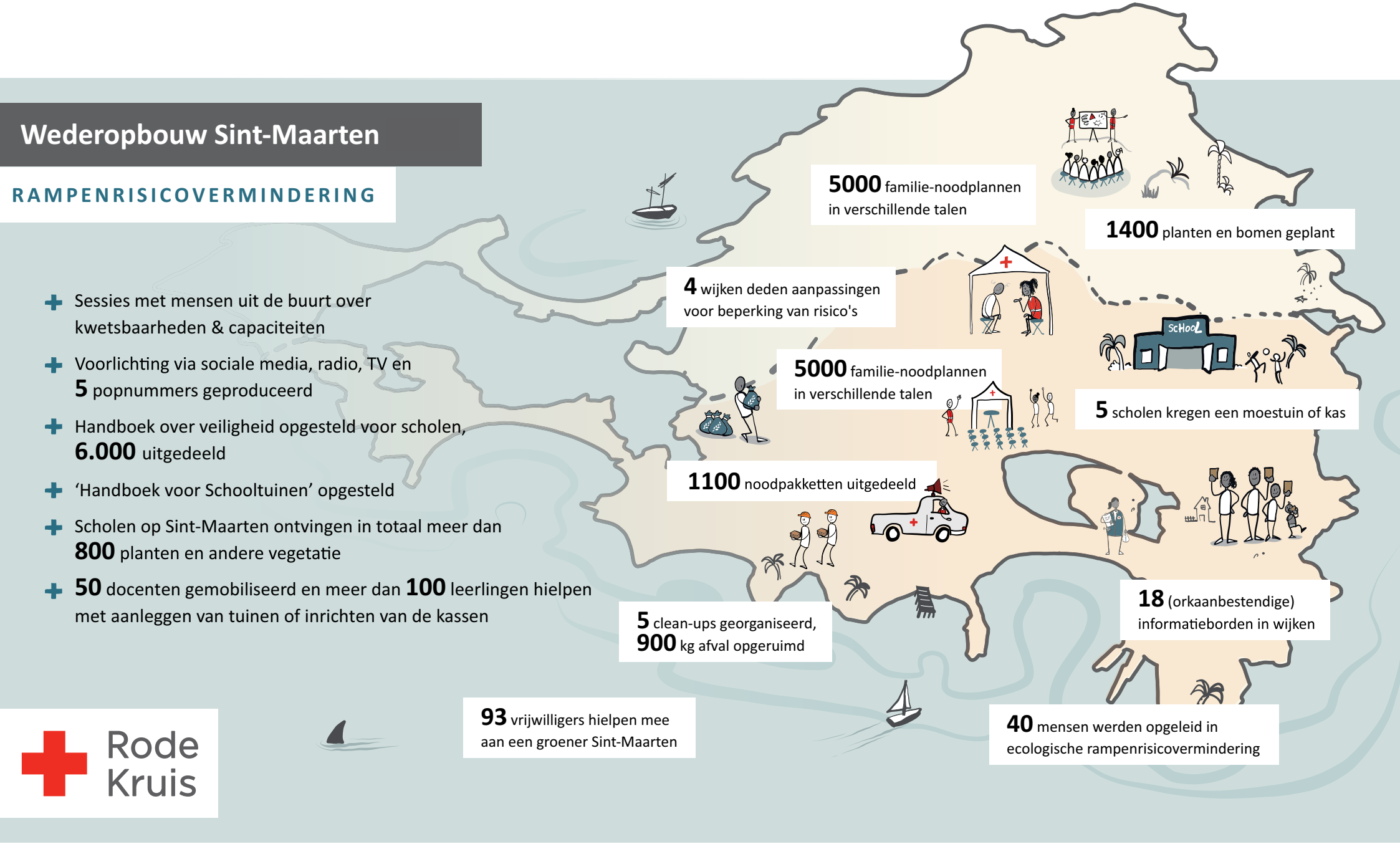

Rode Kruis

Wederopbouw Sint-Maarten

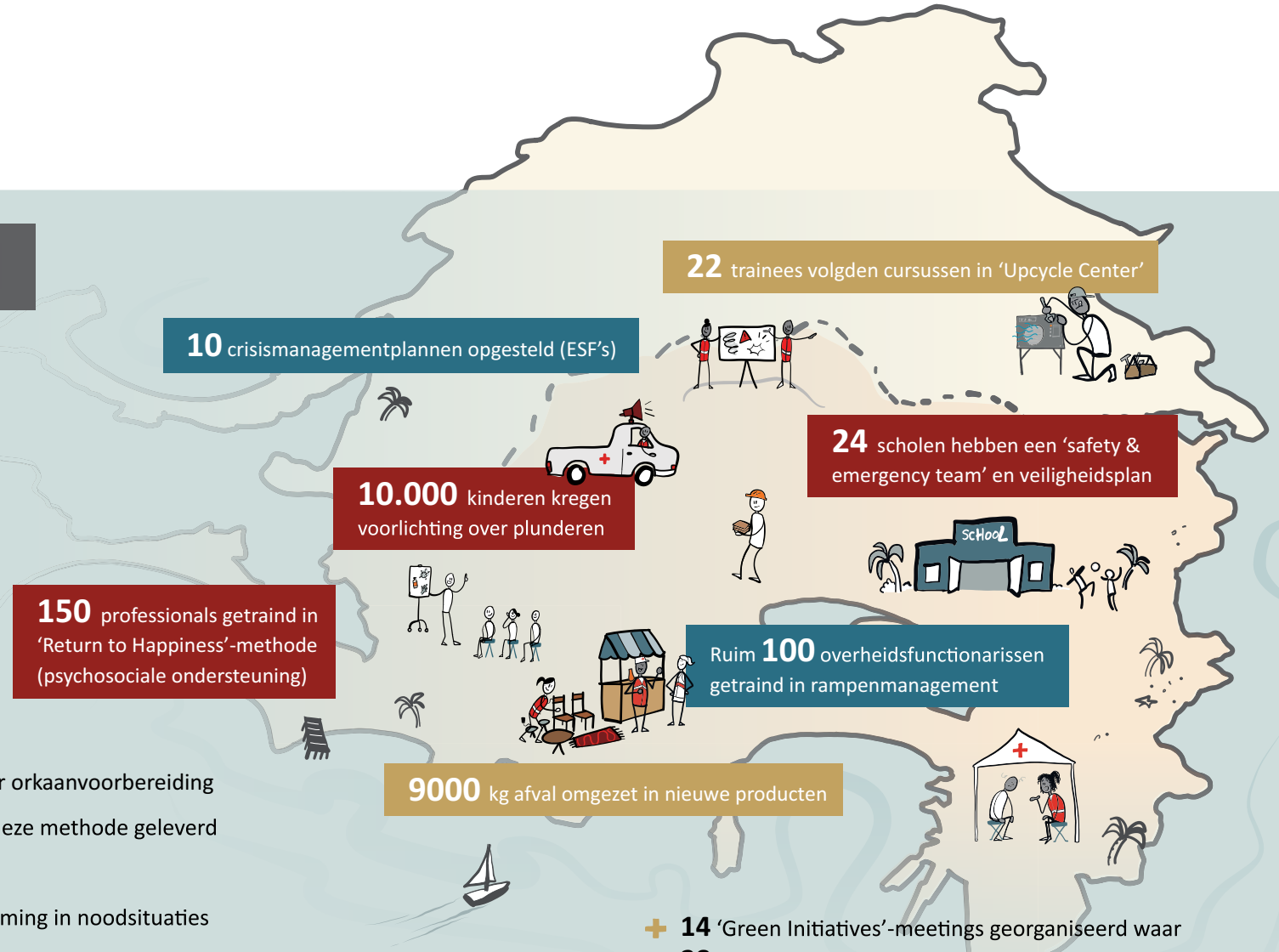

VERENIGING VAN NEDERLANDSE GEMEENTEN

- Trainingen georganiseerd over crisismanagement en crisisinformatiemanagement
- Database opgezet met online trainingen
- Protocol opgesteld voor mentale gezondheid en psychosociale ondersteuning

UNICEF

- Workshops, jeugddebat, tekenwedstrijd gehouden over orkaanvoorbereiding
- **120** pakketten met materiaal (bv. handpoppen) voor deze methode geleverd
- Succesvolle lobby voor noden en rechten van kinderen
- Training en actieplannen opgesteld voor kinderbescherming in noodsituaties

Rode Kruis

WASTE2WORK

- 'Upcycle Center' (werkplaats) gecreëerd
- **1.257** producten verkocht
- Lanceren 'Green Initiatives' platform voor verduurzaming
- **14** 'Green Initiatives'-meetings georganiseerd waar **28** organisaties aan deelnamen
- **330** mensen namen deel aan workshops voor bewustwording over hergebruik, duurzaamheid en innovatie
- **25** vrijwilligers zetten zich in voor Waste2Work

Rode Kruis

III Financiële verantwoording

Foto: Dirk-Jan Visser

Hiernaast geven we opnieuw inzage in de financiële balans van de “Nederland helpt Sint-Maarten”-campagne. Net als in de rapportages van voorgaande jaren staan bovenaan de inkomsten van de actie en de kosten voor de coördinatie hulpverlening en fondsenwerving, en daaronder de verschillende hulpverleningsprojecten. Het totaalsaldo voor de hulpverleningsoperatie ten opzichte van de vorige rapportage van september 2020 is onveranderd (18,7 miljoen euro). De cijfers in deze tabel zijn gebaseerd op de bestedingen en verplichtingen tot en met augustus 2021. Er is een totale besteding van om en nabij € 17 miljoen ofwel 91% van € 18,7 miljoen. Dit was bij de vorige rapportage 77% (€ 14,5 miljoen).

Terwijl de meeste wederopbouwprojecten inmiddels zijn afgerond, heeft door de COVID-19-pandemie een aantal projecten vertraging opgelopen. Het psychosociale programma wordt deze maand (september 2021) afgerond. Daarnaast zijn de activiteiten van de regionale crisisparaatheid- en capaciteitsopbouw-projecten nog niet afgerond, en worden deze activiteiten ook nog in 2022 voortgezet. De overgebleven gelden zullen besteed worden aan regionale crisisparaatheid en capaciteitsopbouw (zie ook hoofdstuk ‘Vervolg’). Deze rapportage is de laatste separate verantwoording van het Irma-programma; in de toekomst zal de financiële verantwoording worden meegenomen in het Rode Kruis-jaarverslag.

Het Nederlandse Rode Kruis werkt zeer zorgvuldig als het gaat om de opbrengsten van publiekscampagnes en implementeert de hulpactiviteiten zelf of met zorgvuldig geselecteerde internationale en lokale partners. Het Nederlandse Rode Kruis heeft een set aan beheersmaatregelen, welke ook op dit programma zijn toegepast. Uit verschillende controles over de fondsen is naar voren gekomen dat de procedures op de juiste manier zijn gevolgd en dat de onderliggende documenten op orde zijn. Het bedrag voor de coördinatie van de hulpverlening is een reservering voor alle coördinatie-kosten over de gehele looptijd van de operatie. Alle bedragen zijn in euro’s en aangegeven in duizendtallen.

2021 | Overzicht financiën *“Nederland helpt Sint-Maarten”*

Inkomsten actie ‘Nederland helpt Sint-Maarten’ *	18.962
Kosten fondsenwerving	-326
Saldo fondsenwerving	**18.636**
Coördinatiekosten hulpverlening **	-1.305
Bijdrage ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	1.133
In-kind (‘in natura’) donatie	250
Saldo “Fund Hurricane Irma” * **	**18.714**
NOODHULP	
1. Noodhulp Bovenwindse eilanden	2.387
2. Voedselbonnenproject	1.430
3. Noodhulp aan Cuba via IFRC	469
4. Overige kosten noodhulpfase	100
Subtotaal noodhulp	*4.386*
WEDEROPBOUW	
5. Schoolmaaltijdenprogramma	1.269
6. Huizenreparatieproject	4.645
7. Levensonderhoudsproject	1.156
8. Psychosociale hulp en sociale cohesie	1.048
9. Rampenrisicovermindering	1.148
10. Crisisparaatheid	775
11. Waste2Work	1.078
12. UNICEF	849
13. Capaciteitsopbouw Rode Kruis-afdelingen	135
14. Programmakosten	448
Subtotaal wederopbouw	*12.551*
COVID-19-HULPVERLENING	
15. COVID-hulpverlening betaald uit “Nederland helpt Sint-Maarten”-campagne	30
Subtotaal COVID-19-hulpverlening	*30*
Totaal	**16.967**

* Dit bedrag betreft alleen de inkomsten uit de Rode Kruis-campagne “Nederland helpt Sint-Maarten” en is exclusief 1) de inkomsten en uitgaven van de Rode Kruis-afdelingen in de Cariben, 2) de inkomsten en uitgaven van het Nationale Actieplan Covid-19-hulpverlening en 3) de inkomsten en uitgaven van andere donoren, zoals het Sint Maarten Recovery, Reconstruction and Resilience Trust Fund (Wereldbank).

** Qua financiële verwerking en verantwoording volgen we de methode die de Samenwerkende Hulporganisaties (SHO) hanteren (7% coördinatiekosten hulpverlening). Dit bedrag is een reservering voor de gehele looptijd van de operatie.

*** Dit betreft het beschikbare totaalsaldo bij het Nederlandse Rode Kruis.

Rode Kruis

IV Uitdagingen en leerpunten

Foto: Dirk-Jan Visser

Langzaam, maar zeker

Het Rode Kruis presenteert in deze terugkoppeling de resultaten van het Irma-programma. Maar natuurlijk zijn er ook uitdagingen en geleerde lessen over hoe de hulpverlening kan worden verbeterd. Dingen lopen soms anders dan gepland in de fluïde situatie na een ramp. De hulpverlening na orkaan Irma duurt langer dan aanvankelijk gedacht. Volgens de initiële planning zouden we in september 2020 de operatie afgerond hebben en een eindrapportage publiceren. Maar dat was te ambitieus en liet geen ruimte voor een wereld die geconfronteerd werd met COVID-19 en mondiale *lockdowns.*

Dit jaar brengen we een uitgebreide rapportage uit omdat de wederopbouwprojecten inmiddels grotendeels zijn afgerond. Momenteel is er nog zo’n 1,7 miljoen euro te besteden (zie hoofdstuk ‘Financiële verantwoording’ en ‘Vervolg’). De focus lag tijdelijk op het tegengaan van de verspreiding van het coronavirus en het bijstaan van de slachtoffers van deze pandemie. Dit zorgde voor vertragingen in de lopende projecten. Daarnaast bleek opschaling een obstakel in de hele operatie. Wél kunnen we elke euro verantwoorden. En zoals Fanny de Swarte – hoofd van de missie – al zei in 2019: “Misschien hadden we gehoopt dat de weg naar herstel sneller ging. Maar dat is een illusie. Het heeft jaren geduurd voordat die wijk in Enschede, die door de vuurwerkramp getroffen werd, opnieuw gebouwd was. Één wijk!”

Kort overzicht van de uitdagingen

In de noodhulpfase liepen we tegen knelpunten aan in de communicatie, van een beschadigde zendmast tot beperkte interne informatievoorziening en publieksvoorlichting. En waren er, logischerwijs, vele logistieke uitdagingen. Het is immers een orkaangevoelig gebied en niet alle logistieke problemen kunnen ondervangen worden met voorbereiding. Deze zelfredzaamheid is verbeterd in de afgelopen jaren, mede door een aantal van onze projecten (zie bijvoorbeeld hoofdstuk ‘Regionale crisisparaatheid en capaciteitsopbouw’).

Binnen de verschillende projecten waren specifieke uitdagingen. Initieel was het moeilijk het juiste personeel aan te trekken voor bijvoorbeeld het huizenreparatieproject: we hadden toch sneller internationaal vacatures moeten invullen op gebied van bouwexperts in plaats van in te zetten op lokale of regionale inhuur die moeilijk vindbaar bleek. Door de coronapandemie ontstonden er nieuwe, acute noden en werd alle capaciteit van de operatie ingezet (zoals het hoofd van de missie, medewerkers van de afdeling financiën, logistiek en personeelszaken) voor de uitrol van een voedselprogramma. De noden waren deels hetzelfde als na orkaan Irma: de toeristenindustrie stortte in en mensen hadden geen inkomen meer. Daarnaast ontbrak een aantal protocollen gerelateerd aan COVID-19. Deze werden opgesteld. Persoonlijkebeschermingsmiddelen, waar op dat moment wereldwijd tekort aan was, moesten naar het eiland worden verscheept. De wederopbouwprojecten als gevolg van orkaan Irma liepen door COVID aanzienlijke vertraging op, zoals het levensonderhoudsproject, rampenrisicovermindering, regionale crisisparaatheid en het psychosociale programma, dat oorspronkelijk gestoeld was op buurtbijeenkomsten. Deze konden uiteraard niet op dezelfde manier doorgaan en de strategie van het project moest aangepast worden. Ook liep dit project vertraging op omdat er vergunningen door de overheid verstrekt moesten worden voor het opknappen en inrichten van de publieke buitenruimtes.

Een andere uitdaging is de politieke situatie op Sint-Maarten en de verkiezingen en wisselingen van de regering in de afgelopen jaren. Een externe factor waar we zelf weinig invloed op hebben, maar waar wel rekening mee gehouden moet worden aangezien onze hulpactiviteiten in het verlengde van - of aanvullend op de capaciteit van de lokale overheid liggen. We werken onafhankelijk als het gaat om de implementatie van de hulp, maar afstemming met de autoriteiten en andere lokale en internationale organisaties is altijd noodzakelijk. Het Rode Kruis onderhoudt een actieve en constructieve dialoog met de lokale overheid.

De samenwerking tussen de lokale afdeling en de missie die de noodhulpoperatie leidde, verliep niet altijd even soepel. Dit had te maken met het feit dat er te veel in ‘silo’s’ gewerkt werd en dat er verschillende doelstellingen waren (lange termijn versus acute noodhulp). Sinds 2019 is een aantal maatregelen genomen om de activiteiten en projecten beter op elkaar aan te laten sluiten en zijn de rollen en verantwoordelijkheden duidelijker gedefinieerd. Gaandeweg zagen we een betere samenwerking. Het versterken van de afdeling op Sint-Maarten is een doorlopend proces.

Voor de tweede keer sinds de start van de hulpoperatie hebben we een evaluatie laten uitvoeren door een externe partij om te leren voor volgende operaties. Uit de evaluatie blijkt dat de wederopbouwstrategie van het Rode Kruis over de gehele linie relevant was voor het brede scala aan noden die er op Sint-Maarten waren en dat de uitvoering van het programma op een effectieve manier heeft plaatsgevonden. De meeste mensen die hulp hebben ontvangen, gaven aan dat deze hulp relevant en effectief was. Daarnaast blijkt dat het wederopbouwprogramma van het Rode Kruis voorzag in het adresseren van meerdere thema’s en prioriteiten, en dat de opzet van de meeste projecten was gericht op lokale noden, kwetsbaarheden en capaciteiten. Het heeft aspecten van de levens van getroffenen aanzienlijk verbeterd.

Leerpunten

Dat de samenhang van de projecten en de samenwerking met lokale partners de sleutel is naar effectieve en duurzame hulpverlening, werd opnieuw bevestigd tijdens de Irma-hulpverlening. Sinds 2019 is er behoorlijk ingezet op een meer holistische aanpak en dit heeft duidelijk resultaat gehad. Zo konden mensen die opgeleid worden tot bouwvakker binnen het beroepsopleidingstraject (levensonderhoudsproject) daarna direct aan het werk in het bouwteam van het huizenreparatieproject. En zoals beschreven in de verschillende hoofdstukken is er synergie ontstaan tussen de projecten van rampenrisicovermindering en sociale cohesie in de publieke buitenruimtes, zoals de opruimacties in de buurten en het planten van bomen.

Waar we in de loop van de projecten ook aan gewerkt hebben, is het consulteren van mensen voor wie de projecten bedoeld zijn en mensen die de wijken of gemeenschappen vertegenwoordigen. In het begin van de operatie bleken niet alle vertegenwoordigers ook daadwerkelijk in contact te staan met hun achterban. We zijn actiever op zoek gegaan naar wat de buurtgemeenschappen nodig hebben en wie goede vertegenwoordigers zijn. Ook aan een betere informatievoorziening over onze projecten richting hulpbehoevenden hebben we hard gewerkt afgelopen tijd. De samenwerking en relaties met bijvoorbeeld de lokale overheid zijn eveneens duidelijk verbeterd.

Maar ruimte voor verbetering blijft er altijd. De impact van hulpverlening kan bijvoorbeeld verhoogd worden door de mensen die in aanmerking komen voor hulp, beter door te verwijzen naar de verschillende lopende projecten indien dit van toepassing is. Maar ook door te streven naar meer synergie, door als collega's en programmamanagers na te denken over het gehele hulpprogramma, en niet individueel per project. Het is belangrijk om de flexibiliteit in de programma's hoog te houden en snel te blijven schakelen als dingen niet lopen zoals gepland. Zoals reeds aangegeven, had de planning realistischer gekund door deze een langere tijd te laten bestrijken: een driejarenplan was ambitieus en liet geen ruimte voor andere calamiteiten.

Foto: Dirk-Jan Visser

Waarom kunnen we niet iedereen helpen die hulp nodig heeft?
Ondanks dat veel mensen er beter voor staan dan in 2017 na Irma, blijven er noden op Sint-Maarten – met name bij de ongedocumenteerden en allerarmsten. De coronapandemie is hier uiteraard ook debet aan. De ongedocumenteerden en allerarmsten op Sint-Maarten zijn degenen die het meeste risico lopen tijdens een ramp. Ze hebben vaak al te maken met een opeenstapeling van problemen en komen daarnaast vaak niet in aanmerking voor de reguliere hulp of weten deze niet te vinden. Bij toekomstige rampen is het waarschijnlijk dat deze groep opnieuw zwaar getroffen wordt.

Dat we niet iedereen kunnen helpen na een ramp is helaas de realiteit van (nood-)

hulpverlening. Het is wel de bedoeling dat iedereen die hulp nodig heeft, ook geholpen wordt. Daarom vindt altijd coördinatie plaats met andere organisaties, autoriteiten en partners. Dit betekent dat het Rode Kruis een deel van het werk uitvoert, samenwerkt met andere hulporganisaties en in afstemming met anderen en lokale overheden werkt.

Foto: Dirk-Jan Visser

Rode Kruis

V Vervolg

Foto: Veerle Meijer

Na vier jaar van noodhulp- en wederopbouw-activiteiten op Sint-Maarten als gevolg van orkaan Irma, zit het grootste gedeelte van ons Irma-gerelateerde werk er nu op. Maar we gaan door op Sint-Maarten en in de regio om de rampenvoorbereiding verder te verstevigen en samen met de lokale bevolking en onze partners te werken aan hun weerbaarheid en veerkracht. Het Rode Kruis is vertegenwoordigd middels een lokale afdeling op Sint-Maarten, maar ook op de andere vijf eilanden Saba, Sint-Eustatius, Aruba, Bonaire en Curaçao.

We willen ervoor zorgen dat mensen zo goed mogelijk zijn voorbereid op een ramp en dat daardoor de impact van een ramp zo beperkt mogelijk is. We hebben van orkaan Irma geleerd dat het investeren in de weerbaarheid van de lokale bevolking de beste en meest duurzame investering is. Dit vergt meer tijd en daarom hebben we ervoor gekozen om met de resterende Irma-fondsen te blijven investeren in de crisisparaatheid en capaciteitsopbouw op Sint-Maarten en in de regio. Van de 1,7 miljoen euro die nu nog niet besteed is (zie hoofdstuk ‘Financiële verantwoording’) zal ongeveer 1 miljoen besteed worden aan regionale crisisparaatheid en 700.000 euro aan regionale capaciteitsopbouw. Daarnaast gaan we uiteraard door op Sint-Maarten en op de vijf andere Caribische eilanden met de reguliere Rode Kruis-activiteiten, zoals EHBO en de hulpverlening aan ouderen.

Rode Kruis

VI Dankwoord

Foto: Veerle Meijer

Om de beste hulpverlening te kunnen bieden, heeft het Rode Kruis de afgelopen vier jaar uitvoerig samengewerkt met andere partijen. Van grote, internationale organisaties tot kleinere lokale spelers. Ook zijn er vele organisaties en particulieren geweest die ons werk met donaties gesteund hebben. In het bijzonder dankt het Rode Kruis alle vrijwilligers (van alle organisaties) die de mouwen hebben opgestroopt.

Al deze partijen zijn onmisbaar geweest in de totstandkoming én uitvoering van onze hulpverlening. Het Rode Kruis is dan ook zeer dankbaar voor de steun van en samenwerking met al deze partijen om tot dit resultaat te komen. We hadden dit niet alleen kunnen doen.

menslievendheid
onpartijdigheid
neutraliteit
onafhankelijkheid
vrijwilligheid
eenheid
algemeenheid